

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PENSIJŲ SISTEMOS REFORMOS ĮSTATYMO, JO PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMŲ NUOSTATŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2012 m. birželio 29 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Bieliūno, Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2012 m. birželio 18 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 39/2009-40/2009-46/2009-48/2009-51/2009-10/2010-23/2010-137/2010-7/2011-38/2011 pagal Konstitucinio Teismo 2012 m. gegužės 9 d. sprendimu į vieną bylą sujungtus pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymus ištirti, ar:

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas, priimtas 2009 m. sausio 15 d., pagal įsigaliojimo tvarką neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-49/2009, 1B-53/2009, 1B-58/2009, 1B-60/2009, 1B-65/2009, 1B-10/2010, 1B-26/2010, 1B-147/2010, 1B-7/2011);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymas, priimtas 2009 m. vasario 17 d., pagal įsigaliojimo tvarką neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-53/2009, 1B-147/2010);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) tiek, kiek 2009 ir 2010 metais sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 2 daliai, 52 straipsnio nuostatai „valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės <...> pensijas“, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-58/2009, 1B-65/2009, 1B-26/2010);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos) tiek, kiek 2009 ir 2010 metais sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-49/2009, 1B-53/2009, 1B-60/2009, 1B-10/2010);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d., 2010 m. birželio 30 d. redakcijos) tiek, kiek 2009 ir 2010 metais sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-147/2010);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d., 2010 m. birželio 30 d. redakcijos) tiek, kiek nuo 2009 metų sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 2 daliai, 52 straipsnio nuostatai „valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės <...> pensijas“, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-7/2011);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d., nuo 2011 m. sausio 1 d. nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-46/2011);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos) neprieštaravo (-auja) Lietuvos Respublikos

Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-53/2009, 1B-147/2010);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 4 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-147/2010);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymas (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija su 2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d., 2009 m. balandžio 28 d., 2010 m. birželio 30 d. pakeitimais ir (arba) papildymais) tiek, kiek jame nenumatytas sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas, neprieštaravo (-auja) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-147/2010);

– Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymas (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija su 2010 m. birželio 30 d. pakeitimu) tiek, kiek jame nenumatytas sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2010 m. liepos 13 d., neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-46/2011);

– Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalis (2008 m. gruodžio 18 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos) neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-49/2009, 1B-53/2009, 1B-60/2009, 1B-147/2010);

– Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 straipsnio 2 dalis (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-53/2009, 1B-147/2010);

– Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2010 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalis neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-147/2010);

– Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2011 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 13 dalis neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-46/2011).

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I**

1. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymai Nr. 1B-49/2009, 1B-53/2009, 1B-60/2009, 1B-10/2010, 1B-147/2010 grindžiami šiais argumentais.

1.1. Pagal Pensijų sistemos reformos įstatyme (toliau – ir Įstatymas) nustatytą teisinį reguliavimą gyventojai, apsisprendę valstybinio socialinio draudimo įmokos dalį kaupti pensijų fonduose, valdomuose pensijų kaupimo bendrovių, sudaro sutartis dėl pensijų įmokos kaupimo asmens pensijos sąskaitoje, atidarytoje pensijų kaupimo bendrovėje. Sudarydami tokias sutartis iki ginčijamų Įstatymo pataisų įsigaliojimo tiek pensijų kaupimo sistemos dalyviai (toliau – ir dalyviai), tiek pensijų kaupimo bendrovės iš esmės turėjo pagrindą tikėtis, kad į dalyvių pensijų sąskaitas pensijų kaupimo bendrovėse bus pervedamos būtent tuo metu galiojusio Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nustatyto dydžio įmokos, galėjo planuoti savo nuosavybės teisės dydį. Įstatyme nustatytas pervedamų įmokų dydis buvo vienas esminių veiksnių tiek kuriant pensijų kaupimo bendroves ir planuojant jų veiklą, tiek fiziniams asmenims apsisprendžiant tapti pensijų fondų dalyviais ir kaupti Įstatyme nustatytas pensijų įmokas pensijų kaupimo bendrovėse. Todėl tiek dalyviai, tiek pensijų kaupimo bendrovės turėjo teisėtus lūkesčius, kad valstybės priimtas įsipareigojimas pervesti Įstatyme nustatyto dydžio įmokas bus vykdomas arba, pasikeitus teisiniam reguliavimui, jų patirti šių įmokų praradimai bus teisingai kompensuoti. Ginčijamais Įstatymo pakeitimais valstybė iš esmės apribojo asmenų galimybę planuoti savo ir savo šeimų pajamas, vienašališkai nukrypo nuo priimtų įsipareigojimų, nenumatydama adekvataus įmokų praradimų kompensavimo mechanizmo, ir taip nepagrįstai apribojo pensijų kaupimo sistemos dalyvių ir pensijų kaupimo bendrovių nuosavybės teises. Kaupiamosios pensijų įmokos, pervedamos pensijų kaupimo bendrovei, dydis yra neatsiejamai susijęs su dalyvio nuosavybės teisės įgijimu ir realizavimu. Todėl šio dydžio sumažinimas asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais iki atitinkamų Įstatymo pataisų įsigaliojimo, pareiškėjo nuomone, laikytinas neleistina valstybės intervencija į šių asmenų nuosavybę.

1.2. Pasak pareiškėjo, Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymais, priimtais 2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d., yra įtvirtinta įstatymų grįžtamoji galia, t. y. juose nustatytos normos taikomos teisiniams santykiams, prasidėjusiems iki atitinkamo įstatymo įsigaliojimo. Įstatymų leidėjas, nustatydamas retroaktyvų įstatymų galiojimą anksčiau sudarytų pensijų kaupimo sutarčių subjektams, iš esmės suvaržė šių subjektų nuosavybės teisę ir pažeidė jų teisėtus lūkesčius, nukrypo nuo Konstitucijoje skelbiamų teisės normų ir principų.

2. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymai Nr. 1B-58/2009, 1B-65/2009, 1B-26/2010, 1B-147/2010, 1B-7/2011 grindžiami šiais argumentais.

2.1. Pareiškėjo teigimu, be asmenų, sudariusių pensijų kaupimo sutartis, valios ir sutikimo sumažinus į pensijų fondus pervedamų įmokų dydį buvo pažeisti jų teisėti lūkesčiai, kad įmokų į pensijų fondus dydis nebus mažinamas, todėl pareiškėjas abejoja Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d., 2010 m. birželio 30 d. redakcijos) atitiktimi konstituciniam teisinės valstybės principui.

2.2. Įstatymu įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuriuo 2009 ir 2010 metais buvo sumažintas į pensijų fondus pervedamos įmokos dydis, reiškė ne tik tai, kad asmenys, kurie iki 2009 m. sausio 1 d. buvo sudarę pensijų kaupimo sutartis pensijų fonduose, ne dėl savo valios ir be savo sutikimo neteko teisės 2009 metais pensijų fonduose kaupti 2,5 procento, o vėliau – 3,5 procento savo pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos (toliau – ir pajamos), nors anksčiau pagal Įstatymą jie turėjo teisę ir buvo įgiję teisėtus lūkesčius tai daryti, bet ir tai, kad buvo paneigta jų teisė gauti nuo anksčiau galiojusių Įstatymo nuostatų priklausančio dydžio senatvės pensiją. Dėl šių argumentų pareiškėjas abejoja Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d., 2010 m. birželio 30 d. redakcijos) tiek, kiek kaupiamosios pensijų įmokos dydis 2009 metais sumažintas iki 3 procentų, o vėliau – iki 2 procentų pajamų, atitiktimi Konstitucijos 52 straipsnio nuostatai „valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės <...> pensijas“.

2.3. Pasak pareiškėjo, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad teisė į senatvės pensiją yra siejama su teise į nuosavybę. Tokios pačios pozicijos laikomasi ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. Todėl pareiškėjui kilo abejonių dėl minėto teisinio reguliavimo atitikties ir Konstitucijos 23 straipsnio 2 daliai.

2.4. Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas buvo priimtas 2009 m. sausio 15 d., oficialiame leidinyje „Valstybės žinios“ paskelbtas 2009 m. sausio 17 d., o įsigaliojo 2009 m. sausio 1 d. Pareiškėjo nuomone, įstatymo įsigaliojimo nukreipimas į praeitį prieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, kurioje nustatyta, kad galioja tik paskelbti įstatymai, taip pat Konstitucijos 70 straipsnio 1 daliai, pagal kurią Seimo priimti įstatymai įsigalioja po to, kai juos pasirašo ir oficialiai paskelbia Lietuvos Respublikos Prezidentas, jeigu pačiais įstatymais nenustatoma vėlesnė įsigaliojimo diena.

3. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymas Nr. 1B-147/2010 grindžiamas ir šiais argumentais.

3.1. Pasak pareiškėjo, asmenys, sudarę pensijų kaupimo pensijų fonduose sutartis, tačiau gaunantys pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos ar pagal autorines sutartis, ūkininkai ir jų partneriai (vėliau – savarankiškai dirbantys asmenys), kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme, pagal Įstatymo 4 straipsnio 3 dalį (2009 m. sausio 15 d., 2009 m.

vasario 17 d. redakcijos), kurioje jiems 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, taip pat asmenys, draudžiami valstybės biudžeto lėšomis, už kuriuos pagal šio straipsnio 4 dalį (2009 m. sausio 15 d. redakcija) kaupiamosios pensijų įmokos neskaičiuojamos ir nemokamos, ne savo valia ir be savo sutikimo neteko teisės 2009 ir 2010 metais pensijų kaupimo fonduose kaupti dalį savo pajamų, nors anksčiau pagal Įstatymą jie turėjo teisę ir buvo įgiję teisėtus lūkesčius tai daryti. Todėl pareiškėjas abejoja minėtų Įstatymo nuostatų atitiktimi Konstitucijos 52 straipsnio nuostatai, kad valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės pensijas.

3.2. Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymas, priimtas 2009 m. vasario 17 d., oficialiame leidinyje „Valstybės žinios“ paskelbtas 2009 m. kovo 5 d., taikomas nuo 2009 m. sausio 1 d. Pareiškėjo nuomone, tokia šio įstatymo įsigaliojimo tvarka prieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai.

4. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymas Nr. 1B-46/2011 grindžiamas šiais argumentais.

4.1. Seimui 2010 m. birželio 30 d. pakeitus Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) ir panaikinus jos nuostatą „Asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d., pensijų įmokos dydis nuo 2011 m. sausio 1 d. yra 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos“, be šių asmenų ir Pensijų fondų dalyvių asociacijos valios ir sutikimo Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) nustatytas sumažintas 2 procentų pajamų į pensijų fondus pervedamos įmokos dydis, todėl minėti asmenys neteko pagal Įstatymą turėtos teisės pensijų fonduose nuo 2011 m. sausio 1 d. kaupti 5,5 procento savo pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, ir buvo pažeisti šių asmenų įgyti teisėti lūkesčiai tai daryti, taigi pažeistas konstitucinis teisinės valstybės principas. Pareiškėjo manymu, taip pat buvo paneigta jų teisė gauti būtent anksčiau galiojusių Įstatymo nuostatų nulemtą dydžio senatvės pensiją, todėl jam kilo abejonių dėl šio teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 52 straipsnio nuostatai „valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės <...> pensijas“.

4.2. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad teisė į senatvės pensiją yra siejama su teise į nuosavybę. Tokios pat pozicijos laikomasi ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. Todėl pareiškėjui kilo abejonių dėl minėtos nuostatos atitikties ir Konstitucijos 23 straipsnio 2 daliai.

4.3. Pareiškėjo nuomone, įstatymų leidėjas, Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2011 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 13 dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu sumažinęs asmenų, dalyvaujančių pensijų kaupimo sistemoje, kaupiamųjų pensijų įmokų dydį ir suvaržęs jų nuosavybės teises –

atėmęs dalį jų turto ar jį sumažinęs, socialinės padėties požiūriu diskriminavo šiuos asmenis, palyginti su pensijų fonduose pensijos nekaupiančiais asmenimis, kurių turtas nesumažintas ir nuosavybės teisės nesuvaržytos, ir pažeidė visų asmenų lygybės įstatymui principą, įtvirtintą Konstitucijos 29 straipsnyje, nes tarp nurodytų asmenų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad nevienodas jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

4.4. Įstatymų leidėjas, ginčijamomis įstatymų nuostatomis sumažindamas įmokas į pensijų fondus, nepagrįstai pažeidė asmenų, dalyvaujančių pensijų kaupimo sistemoje, konstitucines teises ir teisėtus lūkesčius, jų sąskaita nepagrįstai suteikė privilegijų asmenims, gaunantiems valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijas, ir asmenims, turintiems draudžiamųjų pajamų, bet nedalyvaujantiems pensijų kaupimo sistemoje. Dėl to kaupiamųjų pensijų įmokų sumažinimas taip pat neatitinka proporcingumo, solidarumo principų.

4.5. Pasak pareiškėjo, asmenys, apsisprendę dalį valstybinio socialinio draudimo įmokos kaupti privačiose pensijų kaupimo bendrovėse, turi teisę ir teisėtus lūkesčius reikalauti, kad valstybės prisiimtas įsipareigojimas pervesti Įstatyme nustatyto dydžio įmokas būtų vykdomas arba, pasikeitus teisiniam reguliavimui, visi patirti praradimai jiems būtų teisingai kompensuoti. Tačiau įstatymų leidėjas asmenims, dalyvaujantiems pensijų kaupimo sistemoje, dėl kaupiamųjų pensijų įmokų sumažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmo Įstatyme nenustatė, todėl buvo pažeisti ne tik šių asmenų teisėti lūkesčiai, bet ir nuosavybės neliečiamumas (valstybė paėmė turtą, už kurį nenumatė jokios kompensacijos), teisę į pensiją.

II

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovo Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininko Rimanto Jono Dagio rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamais aspektais Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas, priimtas 2009 m. sausio 15 d., Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymas, priimtas 2009 m. vasario 17 d., Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos), 3 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos), Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalis (2008 m. gruodžio 18 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos), 6 straipsnio 2 dalis (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) neprieštaravo (-auja) Konstitucijai.

1. Kaupiamųjų pensijų įmokų dydžius pensijų kaupimo sistemos dalyvio pasirinktame pensijų fonde nustatyti ir juos keisti gali ne pensijų kaupimo sutarties šalys, o įstatymų leidėjas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo nuostatomis. Tai, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2003 m. gruodžio 3 d. redakcija) nuo 2007 m. sausio 1 d. buvo nustatytas 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, nereiškia, kad

įstatymų leidėjas negalėjo jo pakeisti. Šių įmokų dydžių sumažinimą nulėmė valstybės ekonomikos krizė, per kurią visi kartu privalo dalytis užklupusiais sunkumais, neišvengiamai turi būti priimami nepopuliarūs politiniai sprendimai, kuriems tiesioginės įtakos turi pasaulyje vykstantys ekonominiai procesai.

2. Pensijų kaupimo sistemos dalyvių nuosavybe tampa apskaičiuotos ir atitinkamiems pensijų kaupimo bendrovių valdomiems pensijų fondams pervestos kaupiamosios pensijų įmokos, o ne visos draudėjų apskaičiuotos ir į Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – ir VSDF) biudžetą pervestos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Mokėtinos kaupiamosios pensijų įmokos (valstybinio socialinio draudimo įmokų dalis) nėra pensijų kaupimo sistemos dalyvio nuosavybė, jų dydžio keitimas neturi įtakos bendram valstybinio socialinio draudimo įmokų dydžiui (vienai jų daliai mažėjant, kita jų dalis proporcingai didėja) ir nevaržo nei pensijų kaupimo sistemos dalyvio, nei pensijų fondus administruojančių bendrovių teisės į nuosavybę.

3. Pagal konstitucinį principą *lex retro non agit* įstatymai paprastai neturi grįžtamosios galios, išskyrus tam tikras išimtis, kai įstatymų leidėjas gali nustatyti grįžtamąjį įstatymo galiojimą. Ši teisė įstatymų leidėjui nėra tiesiogiai suteikta, bet nėra ir tiesiogiai uždrausta.

Pagal Konstituciją Seimą saisto jo paties priimti įstatymai. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatyme nustatyta, kad valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifai yra tvirtinami Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu kiekvieniems biudžetiniams metams (2 straipsnio 17 dalis), kurie prasideda sausio 1 dieną ir baigiasi gruodžio 31 dieną (2 straipsnio 2 dalis). Tai suponuoja, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu nustatyti socialinio draudimo įmokų tarifai įsigalioja nuo biudžetinių metų pradžios. Seimas 2008 m. gruodžio 18 d. priėmė Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymą, įsigaliojusį 2008 m. gruodžio 30 d., kuriuo buvo patvirtintas apdraustųjų asmenų, dalyvaujančių pensijų kaupime, valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, pervedamos pensijų kaupimo bendrovėms, 3 procentų dydžio tarifas. Todėl su šio įstatymo nuostatomis ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatyme nustatyta VSDF biudžeto rodiklių tvirtinimo tvarka sietinas (buvo suderintas) po šio įstatymo priėmimo ir įsigaliojimo priimto Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo įsigaliojimas ir jame įtvirtintų teisės normų, susijusių su kaupiamųjų pensijų įmokų tarifų pakeitimu, taikymas.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo viceministrės Audronės Morkūnienės, Lietuvos Respublikos finansų ministrės Ingridos Šimonytės, Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijos pirmininko Viliaus

Šapokos, Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos pirmininko Mindaugo Šalčiaus rašytiniai paaiškinimai.

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui paaiškinimus pateikė specialistai – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo viceministras Audrius Bitinas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo ir pensijų departamento Socialinio draudimo ir kaupimo pensijų skyriaus vedėja Inga Buškutė.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo (prašymas Nr. 1B-147/2010) ištirti Įstatymo (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija su 2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d., 2009 m. balandžio 28 d., 2010 m. birželio 30 d. pakeitimais ir (arba) papildymais) tiek, kiek jame nenumatytas sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas, atitiktį Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, tačiau iš prašyme išdėstytų argumentų matyti, kad jis abejoja Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d., 2010 m. birželio 30 d. redakcijos), 3 dalies (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos), 4 dalies (2009 m. sausio 15 d. redakcija) tiek, kiek jose nenumatytas sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas, atitiktimi Konstitucijai.

Pareiškėjas taip pat prašo (prašymas Nr. 1B-46/2011) ištirti Įstatymo (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija su 2010 m. birželio 30 d. pakeitimu) tiek, kiek jame nenumatytas sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2010 m. liepos 13 d., atitiktį Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, tačiau iš prašyme išdėstytų argumentų matyti, kad jis abejoja Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nenumatytas sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2010 m. liepos 13 d., atitiktimi Konstitucijai.

2. Nors pareiškėjas prašo (prašymai Nr. 1B-49/2009, 1B-53/2009, 1B-60/2009, 1B-10/2010, 1B-147/2010) ištirti Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, 3 dalies (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos), 4 dalies (2009 m. sausio 15 d. redakcija) atitiktį *inter alia* Konstitucijos 29 straipsniui, prašymuose nėra išskirta argumentų dėl šio teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 29 straipsniui ir pareiškėjo abejonės šiuo aspektu yra tapačios jo abejonėms dėl šio teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 23

straipsniui. Taigi Konstitucinis Teismas *inter alia* tirs, ar Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, 3 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos), 4 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Minėta, kad pareiškėjas prašo (prašymas Nr. 1B-46/2011) ištirti, ar Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija):

– tiek, kiek joje asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d., nuo 2011 m. sausio 1 d. nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– tiek, kiek joje nenustatytas sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2010 m. liepos 13 d., neprieštaravo Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pažymėtina, kad pareiškėjo prašymai (Nr. 1B-147/2010, 1B-7/2011) ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, taip pat tiek, kiek joje nenustatytas sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas, ginčijamais aspektais apima pareiškėjo prašymą Nr. 1B-46/2011. Taigi Konstitucinis Teismas *inter alia* tirs, ar Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nenustačius sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, neprieštarauja Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

4. Pareiškėjas taip pat prašo ištirti, ar Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas, priimtas 2009 m. sausio 15 d., pagal įsigaliojimo tvarką, kuri nustatyta šio įstatymo 2 straipsnyje (prašymai Nr. 1B-49/2009, 1B-53/2009, 1B-58/2009, 1B-60/2009, 1B-65/2009, 1B-10/2010, 1B-26/2010, 1B-147/2010, 1B-7/2011), taip pat Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymas, priimtas 2009 m. vasario 17 d., pagal įsigaliojimo tvarką, kuri nustatyta šio įstatymo 2 straipsnyje (prašymai Nr. 1B-53/2009, 1B-147/2010), neprieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Taigi darytina išvada, kad pareiškėjas abejoja ne visų šių įstatymų

nuostatų, o tik Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnio ir Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 2 straipsnio atitiktimi Konstitucijai.

5. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje yra ginčijama *inter alia* Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalies (2008 m. gruodžio 18 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos) (prašymai Nr. 1B-49/2009, 1B-53/2009, 1B-60/2009, 1B-147/2010), 6 straipsnio 2 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) (prašymai Nr. 1B-53/2009, 1B-147/2010), Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2010 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalies (prašymas Nr. 1B-147/2010) ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2011 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 13 dalies (prašymas Nr. 1B-46/2011) nuostatų atitiktis Konstitucijai.

Pažymėtina, kad kiekvienas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymas – tai terminuotai galiojantis ir terminuotai taikomas įstatymas. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatyme (2008 m. lapkričio 14 d. redakcija) *inter alia* nustatyta, kad VSDF biudžetas atitinkamiems biudžetiniams metams tvirtinamas priimant šio biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymą (10 straipsnio 1 dalis), o metinis VSDF biudžetas baigiamas vykdyti gruodžio 31 d. (14 straipsnio 1 dalis).

5.1. Konstitucinis Teismas 2007 m. lapkričio 13 d. sprendime yra konstatavęs, kad teismo kreipimasis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti teisės akto atitiktį aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, ir tos atitikties tyrimas nėra savitiksliai dalykai, teismo kreipimosi į Konstitucinį Teismą, kaip konstitucinio instituto, paskirtis – užtikrinti, kad bus įvykdytas teisingumas. Šiame sprendime taip pat konstatuota, kad net tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi teismai, kuriems abejonių dėl žemesnės galios teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kyla vykdant teisingumą, Konstitucinis Teismas neprivalo išnagrinėti bylos tada, kai atitinkamas teisės aktas ne tik negalioja (nes negaliojančių teisės aktų atitiktis aukštesnės galios teisės aktams gali būti tiriama ir paprastai yra tiriama), bet ir apskritai (t. y. ne tik atitinkamo teismo, kuris kreipėsi į Konstitucinį Teismą su atitinkamu prašymu, nagrinėjamoje byloje) negali būti taikomas, taip pat kad ši aplinkybė turi būti visuomet įvertinama tada, kai yra ginčijamas valstybės biudžeto ir savivaldybės biudžetų įstatymas ar kitas aktas, skirtas tam tikram biudžetiniam laikotarpiui.

Be to, minėtame Konstitucinio Teismo sprendime konstatuota, kad kiekvienas valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų įstatymas – tai terminuotai galiojantis ir terminuotai taikomas įstatymas; asignavimų valdytojų finansavimas iš atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšų pasibaigia tada, kai baigiasi atitinkami biudžetiniai metai, t. y. tų metų gruodžio 31 d.; po šios datos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų įstatymo apskritai nebeįmanoma taikyti,

inter alia – tai ypač pabrėžtina – po minėtos datos jokiam asignavimų valdytojui neįmanoma praėjusių biudžetinių metų asignavimų pervesti taip, tarsi tai būtų padaryta dar anais biudžetiniais metais, nes jau yra prasidėję nauji biudžetiniai metai; todėl net jeigu būtų nustatyta, kad ginčijamas teisinis reguliavimas prieštaravo Konstitucijai, jokia teisėkūros subjektų (atitinkamai Seimo ir Vyriausybės) intervencija į tą teisinį reguliavimą nebegalima, nes atitinkami teisės aktai buvo skirti reguliuoti santykiams, kurie yra pasibaigę, taigi nebeegzistuoja; tokia intervencija būtų beprasmė, iracionali, nes reikštų, kad atitinkami teisėkūros subjektai imasi reguliuoti – vadinasi, bando pakeisti, – praeitį.

Pažymėtina, kad minėtos oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos *mutatis mutandis* taikytinos ir šioje byloje.

5.2. Šiame kontekste pabrėžtina, kad net jeigu šioje konstitucinės justicijos byloje būtų nustatyta, kad, kaip mano pareiškėjas, ginčijamos Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009, 2010, 2011 metų rodiklių patvirtinimo įstatymų nuostatos prieštaravo Konstitucijai, jokia įstatymų leidėjo intervencija į atitinkamą teisinį reguliavimą nebebūtų galima, nes minėti įstatymai buvo skirti reguliuoti santykiams, kurie yra pasibaigę ir nebeegzistuoja. Taigi minėto teisinio reguliavimo tyrimas būtų savitiksliis, o ne toks, kuris galėtų nulemti atitinkamų ginčų išsprendimą teisme ir teisingumo įvykdymą atitinkamose bylose.

5.3. Pažymėtina, kad šioje byloje ginčijamos ir Įstatymo nuostatos, kuriomis sumažinti kaupiamųjų pensijų įmokų dydžiai nustatyti tuo pačiu metu, tiems patiems asmenims ir tokie patys, kaip ir ginčijamomis Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009, 2010, 2011 metų rodiklių patvirtinimo įstatymų nuostatomis. Todėl konstatuotina, kad, Konstituciniam Teismui ištyrus ginčijamų Įstatymo nuostatų atitiktį Konstitucijai, atitinkamus ginčus dėl kaupiamųjų pensijų įmokų dydžių sumažinimo sprendžiantis pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas galės įvykdyti teisingumą – išspręsti bylas nepriklausomai nuo to, ar ginčijamos Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009, 2010, 2011 metų rodiklių patvirtinimo įstatymų nuostatos būtų pripažintos prieštaraujančiomis, ar neprieštaraujančiomis Konstitucijai.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus ir minėtas oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas konstatuotina, kad šioje konstitucinės justicijos bylos dalyje nėra tyrimo dalyko.

5.4. Konstitucinio Teismo įstatymo 80 straipsnio, kuriuo reglamentuojamas Konstitucinio Teismo atsisakymas nagrinėti paklausimą, 2 dalyje nustatyta, kad jeigu paklausimo nagrinėjimo metu nebelieka nagrinėjimo dalyko, Konstitucinis Teismas šiuo pagrindu nutraukia pradėtą teiseną.

Ši Konstitucinio Teismo įstatymo nuostata *mutatis mutandis* taikytina ir prašymų ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) nagrinėjimui bei atitinkamų sprendimų priėmimui (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2008 m. kovo 20 d. nutarimai).

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 3 dalį, jeigu atsisakymo nagrinėti prašymą pagrindai buvo nustatyti pradėjus nagrinėti bylą Konstitucinio Teismo posėdyje, priimamas sprendimas nutraukti bylą.

5.5. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, šios konstitucinės justicijos bylos dalis dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalies (2008 m. gruodžio 18 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos), 6 straipsnio 2 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija), Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2010 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalies, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2011 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 13 dalies atitikties Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui nutrauktina.

6. Taigi šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs, ar:

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 2 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nenustačius sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, neprieštaravo Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nenustačius sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, neprieštaravo Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos) neprieštaravo (-auja) Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 4 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

1. Minėta, kad pareiškėjas ginčija Pensijų sistemos reformos įstatymo bei kai kurių jo pakeitimo ir (arba) papildymo įstatymų nuostatų, susijusių su sumažintų kaupiamųjų pensijų įmoku 2009–2011 metais nustatymu, atitiktį Konstitucijai.

2. Seimas 2002 m. gruodžio 3 d. priėmė Pensijų sistemos reformos įstatymą, įsigaliojusį 2003 m. sausio 1 d., kuriuo nustatė galimybę Lietuvos Respublikos gyventojams, draudžiamiesiems valstybiniu socialiniu draudimu, nuo 2004 m. sausio 1 d. kaupti šio draudimo įmokos dalį pasirinktose pensijų kaupimo bendrovėse ir teisę iš jose sukauptų lėšų (sukaupto pensijų turto) įstatymų nustatytais sąlygomis gauti tam tikras pensijų išmokas kartu su, atsižvelgiant į pensijų kaupimui skirtą valstybinio socialinio draudimo įmokos dalį, proporcingai mažesne valstybine socialinio draudimo senatvės pensija.

Įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, kad valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies kaupimas skirtas užtikrinti Lietuvos Respublikos gyventojų papildomas pajamas senatvėje. Iš šio įstatymo projekto aiškinamojo rašto taip pat matyti, kad Įstatymo paskirtis – suteikti darbingo amžiaus žmonėms daugiau galimybių pasirūpinti geresne apsauga senatvėje, gauti didesnę pensiją ir garantuoti stabilų socialiai priimtina kompromisą tarp socialinio solidarumo ir individualių interesų.

2.1. Paminėtina, kad pagal Įstatymą iki 2010 m. sausio 1 d. pensijų kaupimo sistemos dalyviais galėjo tapti, t. y. pasirinkti kaupti pensijų įmoką pensijų kaupimo bendrovėje ir su pensijų kaupimo bendrove sudaryti pensijų kaupimo sutartį, asmenys, privalomai draudžiami valstybiniu socialiniu pensijų draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims gauti, išskyrus asmenis, kurie yra sulaukę senatvės pensijos amžiaus (2 straipsnio 2 dalis (2003 m. liepos 4 d. redakcija), 3 straipsnio 1 dalis (2003 m. liepos 4 d., 2004 m. birželio 1 d. redakcijos).

Seimas 2009 m. lapkričio 12 d. priėmė Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 2 ir 3 straipsnių pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį 2010 m. sausio 1 d., kurio 1 straipsniu, 2 straipsnio 1 dalimi atitinkamai pakeitė Įstatymo 2 straipsnio 2 dalį (2003 m. liepos 4 d. redakcija) ir 3 straipsnio 1 dalį (2004 m. birželio 1 d. redakcija), kuriose nustatė, kad pensijų kaupimo dalyviais gali tapti asmenys, turintys draudžiamųjų pajamų, nuo kurių privalomai skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos pagrindinei ir papildomai pensijos dalims gauti, išskyrus asmenis, kurie yra sulaukę senatvės pensijos amžiaus, taip pat asmenys, pagal Lietuvos Respublikos Europos Sąjungos institucijų darbuotojų ir Europos Parlamento narių pensinių teisių išsaugojimo ir perkėlimo įstatymą pasirinkę pensines teises perkelti į Valstybinio socialinio draudimo fondą ir pensijų fondą, veikiantį pagal Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymą.

2.2. Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) buvo nustatyta:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, nuo 2007 metų – 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.“

Taigi visiems pensijų kaupimo sistemos dalyviams 2004 metais buvo nustatytas pradinis 2,5 procento pajamų pensijų įmokos dydis, kuris buvo didinamas pridedant po 1 procentą pajamų, kol 2007 metais buvo pasiektas 5,5 procento pajamų šios įmokos dydis.

2.3. Pažymėtina, kad nuo 2007 metų įtvirtintas 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis vertintinas kaip nustatytas nenumatant termino. Taip pat paminėtina, jog iš Įstatymo (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) projekto aiškinamojo rašto matyti, kad mažesnė nei 5 procentų pajamų dydžio kaupiamoji pensijų įmoka negarantuotų tinkamos investicinės grąžos pensijų kaupimo sistemos dalyviams ir turėtų tik nedidelį poveikį reformuojant esamą pensijų sistemą.

3. Seimas 2008 m. gruodžio 18 d. priėmė Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymą, pagal jo 2 straipsnį turėjusį įsigalioti 2009 m. sausio 1 d., kurio 1 straipsniu, kaip nurodyta šio įstatymo projekto aiškinamajame rašte, siekdamas subalansuoti VSDF biudžetą, nusprendė pakeisti Įstatymo 4 straipsnio (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) 1 dalį bei papildyti šį straipsnį 3, 4 dalimis ir jose nustatyti:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, 2007 ir 2008 metais – 5,5 procento, 2009 ir 2010 metais – 3 procentai, nuo 2011 metų – 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos“;

„3. Nuo asmenų, kurie gauna pajamas iš sporto veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas iš atlikėjo veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas pagal autorinę sutartį, bei ūkininkų ir jų partnerių, kaip jie apibrėžti Valstybinio socialinio draudimo įstatyme, gautų pajamų, nuo kurių 2009 ir 2010 metais Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka priskaičiuotos sumažintos privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokos, pensijų įmokos dydis 2009 metais yra 1 procentas, 2010 metais – 2 procentai.

4. Pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos.“

Lietuvos Respublikos Prezidento 2008 m. gruodžio 29 d. dekretu „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo priimto Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo grąžinimo Lietuvos Respublikos Seimui pakartotinai svarstyti“ šis įstatymas buvo grąžintas Seimui pakartotinai svarstyti.

Po pakartotinio svarstymo Seimas 2009 m. sausio 15 d. priėmė Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymą, kurio 2 straipsnyje nustatė, kad jis įsigalioja 2009 m. sausio 1 d., nors oficialiai „Valstybės žiniuose“ paskelbtas 2009 m. sausio 17 d. Šio

įstatymo 1 straipsniu buvo pakeista Įstatymo 4 straipsnio (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) 1 dalis ir šis straipsnis papildytas 3, 4 dalimis.

Įstatymo 4 straipsnio 1, 3, 4 dalyse (2009 m. sausio 15 d. redakcija) buvo nustatyta:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, 2007 ir 2008 metais – 5,5 procento, 2009 ir 2010 metais – 3 procentai, nuo 2011 metų – 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos“;

„3. Nuo asmenų, kurie gauna pajamas iš sporto veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas iš atlikėjo veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas pagal autorines sutartis, bei ūkininkų ir jų partnerių, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme, gautų pajamų, nuo kurių 2009 ir 2010 metais Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka priskaičiuotos sumažintos privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokos, pensijų įmokos dydis 2009 metais yra 1 procentas, 2010 metais – 2 procentai.

4. Pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos.“

4. Taigi Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) buvo nustatytas sumažintas 3 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis (2,5 procento pajamų mažesnis nei nustatytasis iki 2009 metų).

Pažymėtina, kad iš Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., projekto aiškinamojo rašto matyti, jog būtinumą mažinti kaupiamosios pensijų įmokos dydį lėmė sunki valstybės ekonominė ir finansinė padėtis, tvirtinant ginčijamą teisinį reguliavimą buvo siekiama ekonomikos krizės laikotarpiu užtikrinti, kad labiausiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms, gaunančioms išmokas iš VSDF biudžeto, valstybinio socialinio draudimo išmokos būtų mokamos laiku.

4.1. Seimas 2009 m. balandžio 28 d. priėmė Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį 2009 m. liepos 1 d., kurio 1 straipsniu pakeitė Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2009 m. sausio 15 d. redakcija) ir joje nustatė:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, 2007 ir 2008 metais – 5,5 procento, nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2009 m. birželio 30 d. – 3 procentai, nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. ir 2010 metais – 2 procentai dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais iki 2009 m. birželio 30 d. (įskaitytinai), pensijų įmokos dydis 2011 metais yra 5,5 procento, 2012, 2013, 2014 metais – 6 procentai, nuo 2015 m. sausio 1 d. – 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais

nuo 2009 m. liepos 1 d., pensijų įmokos dydis nuo 2011 m. sausio 1 d. yra 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.“

4.2. Seimas 2010 m. birželio 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį 2010 m. liepos 13 d., kurio 1 straipsniu pakeitė Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) ir joje nustatė:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, 2007 ir 2008 metais – 5,5 procento, nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2009 m. birželio 30 d. – 3 procentai, nuo 2009 m. liepos 1 d. – 2 procentai dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.“

Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., 2 straipsnyje nustatyta: „Lietuvos Respublikos Vyriausybė, konstatavus valstybėje susidariusios ypatingos padėties pabaigą, Lietuvos Respublikos Seimui pateikia įstatymų projektus dėl kaupiamosios pensijų įmokos tarifo didinimo.“

4.3. Apibendrinant minėtą Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d., 2010 m. birželio 30 d. redakcijos) įtvirtintą ginčijamą ir su juo susijusį teisinį reguliavimą pažymėtina, kad:

– 2009–2012 metais nustatyti tokie sumažinti kaupiamųjų pensijų įmokų dydžiai: nuo 2009 m. sausio 1 d. – 3 procentai, nuo 2009 m. liepos 1 d. – 2 procentai pajamų;

– Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) taip pat buvo nustatyta, kad nuo 2011 m. sausio 1 d. kaupiamosios pensijų įmokos dydis bus 5,5 procento (kaip turėjo būti pervedama pagal Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija), o asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais iki 2009 m. liepos 1 d., 2012, 2013, 2014 metais – 6 procentai pajamų; šios nuostatos 2010 m. birželio 30 d. priėmus Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą neteko galios;

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., 2 straipsnyje nustatyta Vyriausybės pareiga, konstatavus valstybėje susidariusios ypatingos padėties pabaigą, pateikti Seimui įstatymų projektus dėl kaupiamosios pensijų įmokos tarifo didinimo.

4.4. Paminėtina, kad Seimas 2011 m. gruodžio 20 d. priėmė Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį 2011 m. gruodžio 28 d., kurio 1 straipsniu pakeitė Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2010 m. birželio 30 d. redakcija) ir joje nustatė:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, 2007 ir 2008 metais – 5,5 procento, nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2009 m. birželio 30 d. – 3 procentai, nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2011 m. gruodžio 31 d. –

2 procentai, 2012 metais – 1,5 procento, 2013 metais – 2,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.“

Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 20 d. redakcija) vėliau keičiama ir (arba) papildoma nebuvo.

Pažymėtina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2011 m. gruodžio 20 d. redakcija) atitiktis Konstitucijai šioje byloje nėra ginčijama.

5. Minėta, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) asmenims, kurie gauna pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos, pagal autorines sutartis, bei ūkininkams ir jų partneriams, kaip jie apibrėžti Valstybinio socialinio draudimo įstatyme (t. y. jų žemės ūkio valdos ekonominis dydis yra lygus 4 europinio dydžio vienetams arba didesnis; toliau – ūkininkai ir jų partneriai), 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis.

Šiame kontekste paminėtina, kad asmenys, kuriems Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustatytas minėtas kaupiamosios pensijų įmokos dydis, pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija) 1 dalies 1 punktą, 3, 5 dalis, Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 straipsnio 1 dalies 1, 2, 8 punktus, 6 straipsnio 4 dalį tik nuo 2009 m. sausio 1 d. pradėti privalomai drausti valstybiniu socialiniu pensijų draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims gauti. Todėl šie asmenys pagal Įstatymo 2 straipsnio 2 dalį (2003 m. liepos 4 d. redakcija), 3 straipsnio 1 dalį (2004 m. birželio 1 d. redakcija), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalį (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija), kuriose nustatyta, kad pensijų kaupimo sistemos dalyviu gali tapti visi asmenys, privalomai draudžiami valstybiniu socialiniu pensijų draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims gauti, išskyrus sulaukusius senatvės pensijos amžiaus ir draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, pensijų kaupimo sistemos dalyviais galėjo tapti tik nuo 2009 m. sausio 1 d.

5.1. Seimas 2009 m. vasario 17 d. priėmė Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą, kurio 2 straipsnyje nustatė, kad šio įstatymo nuostatos taikomos nuo 2009 m. sausio 1 d., nors oficialiai „Valstybės žiniuose“ jis paskelbtas 2009 m. kovo 5 d. Šio įstatymo 1 straipsniu pakeista Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) ir joje nustatyta:

„3. Nuo asmenų, kurie gauna pajamas iš sporto veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas iš atlikėjo veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas pagal autorines sutartis, bei savarankiškai dirbančių asmenų, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme, gautų pajamų, nuo kurių 2009 ir 2010 metais Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka priskaičiuotos sumažintos privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokos, pensijų įmokos dydis 2009 metais yra 1 procentas, 2010 metais – 2 procentai.“

Pažymėtina, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija) nustatytas kaupiamosios pensijų įmokos dydis (2009 metais – 1 procentas, o 2010 metais – 2 procentai pajamų) taikomas ne „ūkininkams ir jų partneriams“, o „savarankiškai dirbantiems asmenims“, kaip jie apibrėžti Valstybinio socialinio draudimo įstatyme, t. y. išplėstas asmenų, kuriems nustatytos minėtos kaupiamosios pensijų įmokos, ratas.

Paminėtina, kad nuo 2009 m. sausio 1 d. ūkininkai ir jų partneriai Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ 8 dalyje (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija) įvardyti kaip savarankiškai dirbantys asmenys.

Minėtas kaupiamosios pensijų įmokos dydis Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija) nustatytas ir kitiems savarankiškai dirbantiems asmenims: individualių įmonių savininkams, tikrųjų ūkinių bendrijų ir komanditinių ūkinių bendrijų tikriesiems nariams, asmenims, kurie verčiasi individualia veikla, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme (advokatams, advokatų padėjėjams, notarams, antstoliams ir kitiems asmenims), išskyrus tuos, kurie verčiasi individualia veikla turėdami verslo liudijimus, – kurie:

– tuo atveju, jeigu jų pajamų metinė suma iki 2009 m. sausio 1 d. buvo mažesnė už 12 minimaliųjų mėnesinių algų sumą, valstybiniu socialiniu pensijų draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims gauti pradėti privalomai drausti bei pensijų kaupimo sistemos dalyviais galėjo tapti tik nuo 2009 m. sausio 1 d. (Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio 8 dalis (2008 m. gruodžio 19 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos), 4 straipsnio 3 dalis (2008 m. gruodžio 19 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos), 4 straipsnio 8 dalis (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija);

– tuo atveju, jeigu jų pajamų metinė suma iki 2009 m. sausio 1 d. buvo lygi 12 minimaliųjų mėnesinių algų sumai arba didesnė, iki 2009 m. sausio 1 d. galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais (Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio 8 dalis (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija), 4 straipsnio 3 dalis (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija), 4 straipsnio 7 dalis (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija).

5.2. Paminėtina, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1–3 punktuose (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2009 metams buvo patvirtintos sumažinto tarifo valstybinio socialinio draudimo įmokos asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos arba pagal autorines sutartis, bei ūkininkams ir jų partneriams, kurie nuo 2009 m. sausio 1 d. pradėti privalomai drausti valstybiniu socialiniu pensijų draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims gauti, o šio straipsnio 1 dalies 4 punkte (2009 m. vasario 17 d. redakcija) 2009 metams buvo nustatytas sumažintas 10 procentų (o ne 28,5 procento, kaip nustatyta šio įstatymo 3 straipsnio „Valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifai 2009 metais“ 8 dalyje) valstybinio socialinio draudimo įmokos tarifas „savarankiškai dirbantiems

asmenims, kurie Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka privalomai draudžiami pensijų socialiniu draudimu bei ligos ir motinystės socialiniu draudimu motinystės, tėvystės bei motinystės (tėvystės) socialinio draudimo pašalpoms, išskyrus šio straipsnio 3 punkte nurodytus asmenis“.

Taigi Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 straipsnyje asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos arba pagal autorines sutartis, bei ūkininkams ir jų partneriams (1 dalies 1–3 punktai (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija), taip pat savarankiškai dirbantiems asmenims (1 dalies 4 punktas (2009 m. vasario 17 d. redakcija) 2009 metams nustačius sumažinto tarifo valstybinio socialinio draudimo įmokas, kartu jiems buvo patvirtintas ir sumažintas kaupiamosios pensijų įmokos dydžio tarifas, nustatytas Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija).

5.3. Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) vėliau keičiama ir (arba) papildoma nebuvo.

6. Minėta, jog Įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustatyta, kad kaupiamosios pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos.

Įstatymo 4 straipsnio 4 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) vėliau keičiama ir (arba) papildoma nebuvo.

7. Ginčijamas teisinis reguliavimas, kuriuo buvo įtvirtintos sumažintos kaupiamųjų pensijų įmokos, aiškintinas ir kitų Įstatymo bei kitų įstatymų nuostatų, įtvirtinančių šių įmokų prigimtį, jų apskaičiavimo, mokėjimo, kaupimo ir pensijų išmokų mokėjimo organizavimo sąlygas bei tvarką, kontekste.

7.1. Šiame kontekste pažymėtina, jog Įstatyme *inter alia* nustatyta, kad:

– kaupiamoji pensijų įmoka – Įstatymo nustatyta valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalis, kuria proporcingai mažinamas valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų dydis ir kuri kaupiama dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje (2 straipsnio 5 dalis (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija), 6 straipsnio 1 dalis (2003 m. liepos 4 d. redakcija);

– dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje jo vardu įrašomi jam tenkantys apskaitos vienetai (2 straipsnio 10 dalis (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija);

– už kaupiamųjų pensijų įmokų lėšas įsigyto turto (įskaitant laikinai neinvestuotą šių lėšų dalį) bei investicijų pajamų (sąnaudų), gautų iš šio turto (lėšų), suma yra pensijų turtas (2 straipsnio 11 dalis (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija), iš kurio mokamos pensijų išmokos (5 straipsnio 2 dalis (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) ir kuris yra paveldimas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatyta tvarka (5 straipsnio 3 dalis (2003 m. liepos 4 d. redakcija).

Taigi pagal Įstatymą kaupiamosios pensijų įmokos – tai valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalys, į kurias atsižvelgiant proporcingai mažinamas valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų dydis, kaupiamos pensijų kaupimo sistemos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje.

7.2. Pažymėtina, kad valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies kaupimo ir pensijų išmokų mokėjimo organizavimo sąlygos bei tvarka nustatytos ir Seimo 2003 m. liepos 4 d. priimtame Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatyme (1 straipsnis), įsigaliojusiam 2003 m. liepos 30 d. Šiame įstatyme (su vėlesniais jo pakeitimais ir (arba) papildymais) *inter alia* nustatyta, kad:

- pensijų fondas yra fiziniams asmenims, pagal Pensijų sistemos reformos įstatymą dalyvaujantiems pensijų kaupime, bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausantis pensijų turtas, kurio valdymas perduotas pensijų kaupimo bendrovei ir kuris investuojamas pagal to pensijų fondo taisykles (3 straipsnio „Pagrindinės šio Įstatymo sąvokos“ 10 dalis (2004 m. birželio 1 d., 2011 m. lapkričio 17 d. redakcijos);

- pensijų fondo dalyvis turi teisę *inter alia* gauti šiame įstatyme nustatytas pensijų išmokas pagal savo vardu sukaupto pensijų turto dydį, taip pat testamentu palikti jam priklausančią pensijų turto dalį (5 straipsnio „Pensijų fondo dalyvio teisės“ 1 dalies (2003 m. liepos 4 d., 2011 m. lapkričio 17 d. redakcijos) 4, 6 punktai);

- asmens (pensijų kaupimo sistemos dalyvio) nuosavybės dalis bendrojoje nuosavybėje – pensijų fondą sudarančiame pensijų turte – nustatoma pagal to asmens pensijų sąskaitoje įrašytą apskaitos vienetų skaičių; ji yra paveldima (9 straipsnio „Pensijų turtas“ 1 dalis (2003 m. liepos 4 d., 2011 m. lapkričio 17 d. redakcijos), 4 dalis (2003 m. liepos 4 d., 2004 m. birželio 1 d., 2010 m. kovo 25 d., 2011 m. lapkričio 17 d. redakcijos);

- kaupiamosios pensijų įmokos yra valstybinio socialinio draudimo įmokų dalys, kurias VSDF valdyba laiko komerciniame banke patikėjimo teisės pagrindais ir per 60 (nuo 2011 m. sausio 1 d. – per 30) kalendorinių dienų nuo tos dienos, iki kurios draudėjai privalo pateikti VSDF įstaigoms informaciją apie kiekvienam apdraustajam apskaičiuotas draudžiamųjų pajamų ir socialinio draudimo įmokų sumas, perveda pensijų fondams Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka (10 straipsnis „Pensijų įmokų mokėjimo sąlygos ir terminai“ (2003 m. liepos 4 d., 2004 m. birželio 1 d., 2006 m. gruodžio 12 d., 2010 m. kovo 25 d., 2011 m. lapkričio 17 d. redakcijos).

Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. balandžio 25 d. nutarimu Nr. 435 „Dėl Lietuvos Respublikos apdraustųjų valstybiniu socialiniu draudimu ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavėjų registro steigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veiklos pradžios nustatymo“ patvirtintų Lietuvos Respublikos apdraustųjų

valstybinio socialinio draudimo ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavėjų registro nuostatų 25.5 punkte nustatyta, jog draudėjas VSDF įstaigoms pateikia duomenis:

– apie apdraustajam per kalendorinį ketvirtį apskaičiuotas draudžiamųjų pajamų ir valstybinio socialinio draudimo įmokų sumas – kiekvieną ketvirtį, ne vėliau kaip iki kito ketvirčio pirmojo mėnesio 15 dienos (2008 m. gegužės 7 d. redakcija);

– apie apdraustajam per kalendorinį mėnesį apskaičiuotas draudžiamųjų pajamų ir valstybinio socialinio draudimo įmokų sumas – kiekvieną mėnesį, ne vėliau kaip iki kito kalendorinio mėnesio 15 dienos (2009 m. spalio 28 d., 2010 m. vasario 10 d. redakcijos).

Taigi pagal minėtą teisinį reguliavimą VSDF valdyba per 60 (nuo 2011 m. sausio 1 d. – per 30) kalendorinių dienų nuo kas ketvirtį (nuo 2009 m. lapkričio 6 d. – kas mėnesį) VSDF įstaigoms pateikiamos informacijos apie kiekvienam apdraustajam apskaičiuotas draudžiamųjų pajamų ir socialinio draudimo įmokų sumas gavimo dienos kaupiamąsias pensijų įmokas (valstybinio socialinio draudimo įmokų dalis) perveda atitinkamam pensijų fondui, kurį sudarantis pensijų turtas bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso kiekvienam pensijų kaupimo sistemos dalyviui, o jo dalis nustatoma pagal šio asmens pensijų sąskaitoje įrašytų apskaitos vienetų skaičių.

7.3. Paminėtina, kad pagal Įstatymo 2 straipsnio 5 dalį (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija), 6 straipsnio 1 dalį (2003 m. liepos 4 d. redakcija), taip pat pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio 5 dalį (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) ir Pensijų kaupimo įstatymo 10 straipsnį (2003 m. liepos 4 d., 2004 m. birželio 1 d., 2006 m. gruodžio 12 d., 2010 m. kovo 25 d., 2011 m. lapkričio 17 d. redakcijos) kaupiamosios pensijų įmokos yra valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokų dalys, kurias VSDF valdyba perveda atitinkamam pensijų fondui.

Minėta, kad pagal Įstatymo 6 straipsnio 1 dalį (2003 m. liepos 4 d. redakcija), sumažinus kaupiamosios pensijos įmokos dydį, proporcingai didėja valstybinei socialinio draudimo senatvės pensijai skirta įmokos dalis. Vadinasi, pakeitus (sumažinus) kaupiamosios pensijų įmokos tarifą – valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalį, kartu proporcingai padidėja kita valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalis ir valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, t. y. piniginės prievolės valstybei, bendras dydis nepakinta.

7.4. Taigi pagal minėtą teisinį reguliavimą pensijų kaupimo sistemos dalyvio nuosavybė yra nuo šio asmens draudžiamųjų pajamų apskaičiuota ir į jo asmeninę pensijų sąskaitą pensijų kaupimo bendrovėje pervesta sumokėtos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalis – kaupiamoji pensijų įmoka, taip pat už ją įsigytas turtas ir iš jo gautos investicijų pajamos (sąnaudos), t. y. jų bendra suma, nuo kurios priklauso būsimos pensijų išmokos dydis.

Pažymėtina ir tai, kad nei Pensijų sistemos reformos, nei joks kitas įstatymas neįpareigoja pensijų kaupimo bendrovių garantuoti tam tikro būsimos kaupiamųjų pensijų išmokos dydžio – jis priklauso nuo sukauptų lėšų dydžio ir investavimo veiklos finansinių rezultatų.

III

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje prašoma ištirti Pensijų sistemos reformos įstatymo nuostatų, susijusių su kaupiamųjų pensijų įmokų sumažinimu, atitiktį Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat kai kurių šio įstatymo pakeitimo ir (arba) papildymo įstatymų nuostatų atitiktį Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pagal Konstituciją galioja tik paskelbti įstatymai (7 straipsnio 2 dalis), Seimo priimti įstatymai įsigalioja po to, kai juos pasirašo ir oficialiai paskelbia Lietuvos Respublikos Prezidentas, jeigu pačiais įstatymais nenustatoma vėlesnė įsigaliojimo diena (70 straipsnio 1 dalis).

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų grįžtamoji galia neleidžiama (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*) (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2011 m. spalio 25 d. nutarimas); teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių, nes asmenys, pagal įstatymą įgiję tam tikras teises, turi teisę pagrįstai tikėtis, kad šios teisės nustatyta laiką bus išlaikytos ir įgyvendinamos (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimas).

Pažymėtina, jog Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 29 d., 2011 m. spalio 25 d. nutarimuose konstatuota, kad negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris įsiterptų į jau pasibaigusius teisinius santykius; toks reguliavimas, kuris galėtų pakeisti teisės normas, kai reguliuojami santykiai jau yra užbaigti, sudarytų prielaidas paneigti asmenų teisėtus lūkesčius, teisinį tikrumą ir teisinį saugumą, konstitucinį teisingumo principą.

Pažymėtina ir tai, kad iš teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos principų kyla draudimas nustatyti ankstesnę teisės akto įsigaliojimo datą, nei tas teisės aktas paskelbiamas.

3. Asmens konstitucinė teisė įstatymų numatytais atvejais gauti senatvės pensiją yra viena svarbiausių socialinių teisių. Konstitucijoje įtvirtinta Lietuvos valstybės socialinė orientacija įpareigoja valstybę paisyti pensijų bei kitų socialinio (materialinio) pobūdžio garantijų, kylančių *inter alia* iš Konstitucijos 52 straipsnio.

Konstitucijos 52 straipsnyje yra nustatyti pensinio aprūpinimo ir socialinės paramos pagrindai. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad socialinės apsaugos, socialinio aprūpinimo, socialinės paramos santykių teisinio reguliavimo turinį lemia įvairūs veiksniai, *inter alia* valstybės ir visuomenės išteklių, materialinės ir finansinės galimybės; įstatymų leidėjas, paisydamas

Konstitucijos, šioje srityje turi plačią diskreciją, *inter alia* diskreciją pasirinkti pensijų sistemą (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas).

Pagal Konstitucijos 52 straipsnį įstatymų leidėjas, įgyvendindamas konstitucinį visuomenės solidarumo principą bei padėdamas asmeniui apsaugoti nuo galimų socialinių rizikų ir kartu sudarydamas prielaidas kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove (o ne vien pasikliauti valstybės socialine apsauga), privalo įstatymu nustatyti senatvės ir invalidumo pensijas, taip pat socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės ir maitintojo netekimo atvejais (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas).

4. Šios bylos kontekste pažymėtina, kad naudodamasis diskrecija pasirinkti pensijų sistemą įstatymų leidėjas gali nustatyti įvairius Konstitucijos 52 straipsnyje garantuojamų senatvės pensijų sistemos modelius, *inter alia* grindžiamus senatvės pensijoms mokėti būtinų lėšų surinkimu iš tuo metu dirbančių asmenų pajamų arba būsimoms senatvės pensijoms skirtų lėšų kaupimu specialiuose pensijų fonduose, taip pat šių modelių derinimu. Įstatymu nustatydamas senatvės pensijų sistemos modelį įstatymų leidėjas privalo paisyti iš Konstitucijos 52 straipsnio kylančių reikalavimų, konstitucinio socialinės darnos imperatyvo, teisingumo, protingumo, proporcingumo principų.

Pasirinkęs tokį senatvės pensijų sistemos modelį, kai senatvės pensijoms skirtos lėšos ar jų dalis kaupiamos specialiuose valstybinių ar privačių ūkio subjektų administruojamuose pensijų fonduose, įstatymų leidėjas turi paisyti ir Konstitucijos 46 straipsnio 2, 3 dalių nuostatų, kad valstybė remia visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą, reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinti ir privataus asmens (ūkinės veiklos subjekto), ir visuomenės interesus; ūkinės veiklos reguliavimas paprastai yra susijęs su ūkinės veiklos sąlygų nustatymu, tam tikrų procedūrų reglamentavimu, ūkinės veiklos kontrole, taip pat su tam tikrais šios veiklos apribojimais ar draudimais (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2011 m. sausio 6 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai).

Šiame kontekste pažymėtina, kad jeigu įstatymų leidėjas, vykdydamas konstitucinę priedermę laiduoti asmens teisę į senatvės pensiją, nustato, jog senatvės pensija ar jos dalis kaupiama specialiuose valstybinių ar privačių ūkio subjektų administruojamuose pensijų fonduose, iš Konstitucijos 46, 52 straipsniuose įtvirtintų imperatyvų jam kyla pareiga reguliuoti šių subjektų ūkinę veiklą taip, kad būtų derinami asmens (ūkinės veiklos subjekto) ir visuomenės interesai: *inter alia* privalu nustatyti šios veiklos licencijavimą ir kontrolę, į pensijų fondus pervedamų lėšų administravimo (*inter alia* jų investavimo) apribojimus, pensijų išmokų mokėjimo sąlygas, kitas būtinas pensijų fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos sąlygas.

5. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad teisė reikalauti mokėti Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiuose įstatymuose nustatytas pensinio aprūpinimo išmokas kyla iš Konstitucijos 52 straipsnio, o pagal jos 23 straipsnį yra ginami šios teisės turtiniai aspektai; asmenys, kuriems Konstitucijoje ar įstatyme nustatyta pensija buvo paskirta ir mokama, pagal Konstitucijos 23 straipsnį turi teisę reikalauti, kad jiems tokio dydžio išmokos, kokios buvo paskirtos ir mokamos, būtų mokamos ir toliau (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas); konstitucinė teisės į pensiją, kaip tam tikro dydžio periodinę piniginę išmoką, samprata negali būti tapatinama su nuosavybės teisės samprata ordinarinėje teisėje, *inter alia* civilinėje teisėje (Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. nutarimas).

Šios bylos kontekste pažymėtina, kad nors pensijų fonduose kaupiamos senatvės pensijoms skirtos lėšos negali būti tapatinamos su pačia kaupiamąja pensija (mokėtinomis išmokomis), kurios dydis priklauso ir nuo pensijų fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos (*inter alia* investavimo) rezultatų, asmens teisė į šiuose fonduose jau sukauptas lėšas yra sietina su jo nuosavybės teisių apsauga, šios teisės turtiniai aspektai ginami pagal Konstitucijos 23 straipsnį.

6. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad iš konstitucinių teisinės valstybės, lygiateisiškumo, teisingumo, proporcingumo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo, socialinio solidarumo principų kylančių reikalavimų, kitų konstitucinių imperatyvų turi būti paisoma ir valstybėje susidarius ypatingai situacijai (kilus ekonomikos krizei ir kt.), dėl kurios valstybės ekonominė ir finansinė padėtis, nepaisant įvairių kitų priemonių ekonomikos krizei įveikti taikymo, pakinta taip, kad *inter alia* nėra užtikrinamas lėšų, būtinų pensijoms mokėti, sukauptas, ir dėl to teisinis reguliavimas koreguojamas, taip pat ir mažinant paskirtas ir mokamas pensijas (Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, jog Konstitucijoje įtvirtintas socialinio solidarumo principas suponuoja tai, kad tam tikrų įsipareigojimų vykdymo našta tam tikra apimtimi turi būti paskirstyta ir visuomenės nariams, tačiau tas paskirstymas turi būti konstituciškai pagrįstas, jis negali būti neproporcingas, negali paneigti valstybės socialinės orientacijos ir iš Konstitucijos kylančių įpareigojimų valstybei (Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 7 d., 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d., 2012 m. vasario 6 d. nutarimai).

Šios bylos kontekste pažymėtina, jog įstatymų leidėjas, nustatęs, kad senatvės pensijoms skirtų lėšų dalis pervedama į specialius pensijų fondus būsimoms senatvės pensijoms kaupti, esant būtinumui (pavyzdžiui, kilus ekonomikos krizei ir kt.), kai valstybės ekonominė ir finansinė padėtis pakinta taip, kad *inter alia* nėra užtikrinamas senatvės pensijoms mokėti būtinų lėšų surinkimas iš tuo metu dirbančių asmenų pajamų, turi įgaliojimus *inter alia* nuspręsti laikinai sumažinti iš šių

pajamų surenkamų lėšų dalį, pervedamą į specialius pensijų fondus ir skirtą būsimoms senatvės pensijoms kaupti, tačiau tai darydamas jis turi laikytis iš Konstitucijos kylančių imperatyvų, *inter alia* teisingumo, protingumo, proporcingumo, lygiateisiškumo reikalavimų.

7. Pažymėtina, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas, kuris reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, neleidžia asmenų diskriminuoti ir teikti jiems privilegijų, būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 27 d. nutarimas).

8. Taip pat pažymėtina, jog konstitucinis proporcingumo principas, kaip ne kartą yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, reiškia, kad įstatyme numatytos priemonės turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, kad šios priemonės turi būti būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir neturi varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti.

Taigi valstybėje esant itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai ir dėl to, siekiant užtikrinti gyvybiškai svarbius visuomenės ir valstybės interesus, apsaugoti kitas konstitucines vertybes, iškilus būtinybei laikinai sumažinti į specialius pensijų fondus pervedamą senatvės pensijai ar jos daliai kaupti skirtą lėšų dalį, įstatymų leidėjas gali nustatyti tik tokį mažinimo mastą, koks yra būtinas minėtiems tikslams pasiekti ir kuriuo nebūtų paneigiama tokios kaupiamosios pensijos esmė.

9. Kaip minėta, asmenys, pagal įstatymą įgiję tam tikras teises, turi teisę pagrįstai tikėtis, kad šios teisės nustatyta laiką bus išlaikytos ir įgyvendinamos. Konstitucinis Teismas taip pat ne kartą yra konstatavęs, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius; šie principai *inter alia* suponuoja ir tai, kad valstybė privalo vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui; neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra pažymėta ir tai, kad konstitucinių teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo principų valstybė privalo laikytis ir pensinio aprūpinimo santykiuose, todėl įstatyme nustatyto teisinio reguliavimo pakeitimai, kuriais bloginamas pensinis aprūpinimas, gali būti daromi tik valstybėje susidarius ypatingai situacijai (kilus ekonomikos krizei, įvykus gaivalinei nelaimėi ir kt.), kai valstybės funkcijoms vykdyti ir viešiesiems interesams tenkinti, taip pat pensijoms mokėti objektyviai trūksta lėšų; tokie pakeitimai turi būti būtini kitų

konstitucinių vertybių apsaugai užtikrinti ir daromi tik įstatymu ir nepažeidžiant Konstitucijos (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d., 2003 m. liepos 4 d., 2003 m. gruodžio 3 d. nutarimai).

10. Pažymėtina, kad į specialius pensijų fondus pervedamų lėšų, skirtų senatvės pensijai ar jos daliai sukaupti, dydis yra viena iš prielaidų pasiekti, kad šiuos fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos (*inter alia* investavimo) rezultatai būtų geri, todėl jeigu įstatymų leidėjas, esant būtinumui (pavyzdžiui, kilus ekonomikos krizei), nusprendžia šį dydį sumažinti, jis ne tik negali paneigti tokios kaupiamosios pensijos esmės, bet ir turi siekti, kad ją kaupę asmenys nepatirtų didelių praradimų, o jeigu tokie praradimai neišvengiami, privalo, atsižvelgdamas *inter alia* į valstybės finansines, ekonomines galimybes, nustatyti teisingą jų kompensavimą; gali būti pasirenkami įvairūs tokio kompensavimo būdai.

11. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad įstatymu nustatyta pensinio aprūpinimo sistema gali būti pertvarkoma (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. gruodžio 14 d. nutarimas). Pertvarkant šią sistemą kiekvienu atveju privalo paisyti Konstitucijos; pensijų sistema gali būti pertvarkoma tik įstatymu, tik laiduojant Konstitucijoje numatytas senatvės ir invalidumo pensijas, taip pat paisant valstybės prisiimtų Konstitucijai neprieštaraujančių įsipareigojimų mokėti atitinkamas pinigines išmokas asmenims, atitinkantiems įstatymo nustatytus reikalavimus (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad jeigu pertvarkant socialinių garantijų sistemą ar atskirų socialinių garantijų struktūrą yra sumažinama socialinių garantijų apimtis, juo labiau jeigu tam tikrų socialinių garantijų nebelyka, turi būti nustatytas teisingas patirtų praradimų kompensavimo asmenims, kuriems tos socialinės garantijos buvo pagrįstai nustatytos, mechanizmas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 22 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendime konstatuota, jog net ir tada, kai dėl ypatingų aplinkybių (ekonomikos krizės ir kt.) valstybėje susidaro itin sunki ekonominė, finansinė padėtis, įstatymų leidėjas, nusprendęs pertvarkyti pensijų sistemą taip, kad neliktų įstatymų nustatytų, Konstitucijos 52 straipsnyje tiesiogiai nenurodytų pensijų arba šių pensijų teisinis reguliavimas būtų iš esmės pakeistas, privalo nustatyti teisingą patirtų praradimų kompensavimo asmenims, kuriems tokia pensija buvo paskirta ir mokama, mechanizmą.

Šios bylos kontekste pažymėtina, jog įstatymų leidėjas, dėl ypatingų aplinkybių (ekonomikos krizės ir kt.) valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, nusprendęs pertvarkyti senatvės pensijų sistemą taip, kad joms skirtų lėšų surinkimo ir pensijų mokėjimo teisinis reguliavimas būtų iš esmės pakeistas, *inter alia* taip, kad senatvės pensijai ar jos

daliai skirtos lėšos nebebūtų kaupiamos specialiuose pensijų fonduose, privalo siekti, kad pensijų sistemos dalyviai nepatirtų praradimų. Jeigu pertvarkant senatvės pensijų sistemą jos dalyvių praradimai, ypač kai jie esminiai, būtų neišvengiami, įstatymų leidėjas turėtų nustatyti teisingą jų kompensavimą.

IV

Dėl Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnio, Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 2 straipsnio atitikties Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat dėl Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2009 m. sausio 15 d. redakcija), 3 dalies (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. vasario 17 d. redakcijos), 4 dalies (2009 m. sausio 15 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs, ar *inter alia* Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnis, Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 2 straipsnis neprieštaruoja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjas savo abejones dėl minėtų įstatymų nuostatų atitikties Konstitucijai grindžia tuo, kad, jose įtvirtinus retroaktyvų šiuose įstatymuose nustatytų normų galiojimą teisiniams santykiams, prasidėjusiems iki atitinkamo įstatymo oficialaus paskelbimo, buvo suvaržyta asmenų, sudariusių pensijų kaupimo sutartis, nuosavybės teisė, pažeisti jų teisėti lūkesčiai, nukrypta nuo Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalies, 70 straipsnio 1 dalies nuostatų.

2. Minėta, kad Seimas 2009 m. sausio 15 d. priėmė Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymą, kurio 1 straipsniu pakeitė Įstatymo 4 straipsnio (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) 1 dalį ir šį straipsnį papildė 3, 4 dalimis, kuriose nustatė:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, 2007 ir 2008 metais – 5,5 procento, 2009 ir 2010 metais – 3 procentai, nuo 2011 metų – 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos“;

„3. Nuo asmenų, kurie gauna pajamas iš sporto veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas iš atlikėjo veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas pagal autorines sutartis, bei ūkininkų ir jų partnerių, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme, gautų pajamų, nuo kurių 2009 ir 2010 metais Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta

tvarka priskaičiuotos sumažintos privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokos, pensijų įmokos dydis 2009 metais yra 1 procentas, 2010 metais – 2 procentai.

4. Pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos.“

Pažymėtina, kad, kaip minėta, Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 1 straipsniu buvo įtvirtintos šios nuostatos:

– 2009 ir 2010 metais nustatytas 3 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis (Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija), t. y. 2,5 procento pajamų mažesnis už 5,5 procento šių įmokų dydį, neterminuotai nuo 2007 metų nustatytą Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija);

– 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis asmenims, kurie gauna pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos, pagal autorines sutartis, bei ūkininkams ir jų partneriams, t. y. asmenims, kurie tik nuo 2009 m. sausio 1 d. galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais (Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija);

– kaupiamosios pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos (Įstatymo 4 straipsnio 4 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija).

Taigi Įstatymo 4 straipsnio (2009 m. sausio 15 d. redakcija) 1 dalyje buvo nustatytas sumažintas kaupiamosios pensijų įmokos dydis, 3 dalyje kaupiamųjų pensijų įmokų dydis 2009 ir 2010 metais nustatytas asmenims, kurie tik nuo 2009 m. sausio 1 d. galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais, o 4 dalyje nustatyta, kad kaupiamosios pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos.

Taip pat pažymėtina, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatyme, priimtame 2009 m. sausio 15 d., nebuvo nustatyta sumažintų ar tam tikriems asmenims nebemokamų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimo.

3. Minėta, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnyje nustatyta: „Šis įstatymas įsigalioja 2009 m. sausio 1 d.“, tačiau oficialiai „Valstybės žiniuose“ jis paskelbtas 2009 m. sausio 17 d. Taigi šio įstatymo 2 straipsnyje nustatyta įstatymo grįžtamoji galia.

4. Tiriant Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnio, kuriame nustatyta šio įstatymo grįžtamoji galia, atitiktį Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, pagal kurią galioja tik paskelbti įstatymai, 70 straipsnio 1 daliai, pagal kurią Seimo priimti įstatymai įsigalioja po to, kai juos pasirašo ir oficialiai paskelbia Lietuvos Respublikos Prezidentas, jeigu pačiais įstatymais nenustatoma vėlesnė įsigaliojimo diena, konstituciniam teisinės valstybės principui, pagal kurį teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, jų

grįžtamoji galia neleidžiama (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*), svarbu įvertinti, ar įstatymų leidėjas galėjo, nepažeisdamas Konstitucijos nuostatų, šiuo įstatymu nustatyti, kad kaupiamosios pensijų įmokos mažinamos arba kad tam tikriems asmenims jos nebemokamos.

4.1. Pažymėtina, kad šioje byloje Konstitucinis Teismas taip pat tirs, ar:

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nenustačius sumažintų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, neprieštaravo Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 4 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

4.2. Pareiškėjas savo abejones dėl minėto ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai grindžia tuo, kad sudarydami sutartis dėl pensijų įmokos kaupimo asmens pensijų sąskaitoje iki ginčijamo įstatymo įsigaliojimo tiek dalyviai, tiek pensijų kaupimo bendrovės iš esmės turėjo pagrindą tikėtis, kad į dalyvių pensijų sąskaitas pensijų kaupimo bendrovėse bus pervedamos tuo metu galiojusiam Įstatyme nustatyto dydžio įmokos, galėjo numatyti savo nuosavybės teisės dydį, taigi turėjo teisėtus lūkesčius, kad valstybės priiimtas įsipareigojimas perversi Įstatyme nustatyto dydžio kaupiamąsias pensijų įmokas bus vykdomas arba, pasikeitus teisiniam reguliavimui, patirti praradimai jiems bus teisingai kompensuoti.

Pareiškėjo teigimu, įstatymu sumažinus į pensijų fondus pervedamos įmokos dydį nepagrįstai apribotos pensijų kaupimo sistemos dalyvių ir pensijų kaupimo bendrovių nuosavybės teisės, pažeisti jų teisėti lūkesčiai dėl iki šio sumažinimo Įstatyme nustatyto dydžio kaupiamųjų pensijų įmokų arba dėl pasikeitus teisiniam reguliavimui patirtų praradimų teisingo kompensavimo, taip pat paneigta pensijų kaupimo sistemos dalyvių teisė gauti tikėtino dydžio senatvės pensiją.

5. Sprendžiant, ar Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nenustačius sumažintų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, 3 dalis, kurioje nustatytas kaupiamųjų pensijų dydis asmenims, tik nuo 2009 m. sausio 1 d. galėjusiems tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais, 4 dalis, kurioje nustatyta, kad kaupiamosios pensijų įmokos už asmenis, draudžiamas valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos,

neprieštaravo (-auja) Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, atsižvelgtina į tai, kad, kaip minėta:

– Įstatymo paskirtis – suteikti darbingo amžiaus žmonėms daugiau galimybių pasirūpinti geresne apsauga senatvėje, gauti didesnę pensiją ir garantuoti stabilų socialiai priimtina kompromisą tarp socialinio solidarumo ir individualių interesų;

– būtinumą mažinti kaupiamosios pensijų įmokos dydį lėmė sunki valstybės ekonominė ir finansinė padėtis, tvirtinant ginčijamą teisinį reguliavimą buvo siekiama ekonomikos krizės laikotarpiu užtikrinti, kad labiausiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms, gaunančioms išmokas iš VSDF biudžeto, valstybinio socialinio draudimo išmokos būtų mokamos laiku;

– kaupiamoji pensijų įmoka – valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, t. y. piniginės prievolės valstybei, dalis, kurios dydį sumažinus proporcingai didėja valstybinei socialinio draudimo senatvės pensijai skirta įmokos dalis, todėl valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, t. y. piniginės prievolės valstybei, bendras dydis nepakinta;

– už kaupiamųjų pensijų įmokų lėšas įsigyto turto (įskaitant laikinai neinvestuotą šių lėšų dalį) bei investicijų pajamų (sąnaudų), gautų iš šio turto (lėšų), suma bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso kiekvienam pensijų kaupimo sistemos dalyviui ir yra paveldima;

– būsimos kaupiamosios pensijos dydį lemia iš kaupiamųjų pensijų įmokų sukauptų lėšų dydis ir jų investavimo finansiniai rezultatai; taigi šių kaupiamųjų pensijų įmokų dydis nėra vienintelis veiksnys, nuo kurio priklauso būsimos kaupiamosios pensijos dydis.

5.1. Minėta, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas socialinės apsaugos santykius, turi plačią diskreciją, *inter alia* diskreciją pasirinkti pensijų sistemą; įstatymu gali būti nustatytas *inter alia* toks Konstitucijos 52 straipsnyje garantuojamų senatvės pensijų sistemos modelis, pagal kurį senatvės pensijoms mokėti būtinų lėšų surinkimas iš tuo metu dirbančių asmenų pajamų yra derinamas su būsimoms senatvės pensijoms skirtų lėšų kaupimu specialiuose pensijų fonduose.

Taigi įstatymų leidėjas, įgyvendindamas *inter alia* iš Konstitucijos 52 straipsnio kylančius įgaliojimus, Pensijų sistemos reformos įstatyme nustatė kaupiamąją senatvės pensijos dalį, kuriai skirtos lėšos sukauptos (*inter alia* jas investuojant) specialiuose privačių ūkio subjektų administruojamuose pensijų fonduose.

5.2. Minėta, kad teisė reikalauti mokėti Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiuose įstatymuose nustatytas pensinio aprūpinimo išmokas kyla iš Konstitucijos 52 straipsnio, o pagal jos 23 straipsnį yra ginami šios teisės turtiniai aspektai.

Minėta, kad įstatymų leidėjui pasirinkus tokį senatvės pensijų sistemos modelį, kai senatvės pensijoms skirtos lėšos ar jų dalis kaupiamos specialiuose pensijų fonduose, kaupiamos lėšos negali būti tapatinamos su pačia kaupiamąja pensija (mokėtinomis išmokomis), kurios dydis priklauso ir nuo pensijų fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos (*inter alia* investavimo)

rezultatų; tik asmens teisė į šiuose fonduose jau sukauptas lėšas sietina su jo nuosavybės teisių apsauga, šios teisės turiniai aspektai ginami pagal Konstitucijos 23 straipsnį.

5.2.1. Įstatymų leidėjas, Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustatydamas sumažintą kaupiamųjų pensijų įmokų dydį, o 4 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) – tai, kad kaupiamosios pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos, nesumažino jau apskaičiuotų ir sumokėtų (pervestų) kaupiamųjų pensijų įmokų, už kaupiamųjų pensijų įmokų lėšas įsigyto turto (įskaitant laikinai neinvestuotą šių lėšų dalį) bei investicijų pajamų (sąnaudų), gautų iš šio turto (lėšų), sumos, kuri bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso kiekvienam pensijų kaupimo sistemos dalyviui ir yra paveldima, – jis tik koregavo (sumažino) būsimų kaupiamųjų pensijų įmokų dydį, todėl nepažeidė iš Konstitucijos 23 straipsnio kylantį nuosavybės teisės apsaugos imperatyvų.

Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1, 4 dalyse (2009 m. sausio 15 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu nepažeisti iš Konstitucijos 23 straipsnio kylantys nuosavybės teisės apsaugos imperatyvai.

5.2.2. Minėta, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) 2009 metais 1 procento, o 2010 metais 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis nustatytas asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos, pagal autorines sutartis, bei ūkininkams ir jų partneriams, kurie tik nuo 2009 m. sausio 1 d. galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais, todėl šiuo atveju tų asmenų turtas negalėjo būti sumažintas.

Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu nepažeisti iš Konstitucijos 23 straipsnio kylantys nuosavybės teisės apsaugos imperatyvai.

5.2.3. Kaip minėta, pareiškėjas abejoja *inter alia* tuo, ar Įstatymu sumažinus į pensijų fondus pervedamos įmokos dydį nepagrįstai nebuvo apribotos pensijų kaupimo bendrovių nuosavybės teisės, pažeisti jų teisėti lūkesčiai dėl iki šio sumažinimo Įstatyme nustatyto dydžio kaupiamųjų pensijų įmokų.

Taip pat minėta, jog nustatęs, kad senatvės pensijoms skirtos lėšos ar jų dalis kaupiamos specialiuose valstybinių ar privačių ūkio subjektų administruojamuose pensijų fonduose, įstatymų leidėjas turi paisyti ir Konstitucijos 46 straipsnio 2, 3 dalių nuostatų, kad valstybė remia visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą, reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei; valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinti ir privataus asmens (ūkinės veiklos subjekto), ir visuomenės interesus.

Minėta ir tai, kad jeigu įstatymų leidėjas, vykdydamas konstitucinę priedermę laiduoti asmens teisę į senatvės pensiją, nustato, jog senatvės pensija ar jos dalis kaupiama specialiuose valstybinių ar privačių ūkio subjektų administruojamuose pensijų fonduose, iš Konstitucijos 46,

52 straipsniuose įtvirtintų imperatyvų jam kyla pareiga reguliuoti šių subjektų ūkinę veiklą taip, kad būtų derinami asmens (ūkinės veiklos subjekto) ir visuomenės interesai: *inter alia* privalu nustatyti šios veiklos licencijavimą ir kontrolę, į pensijų fondus pervedamų lėšų administravimo (*inter alia* jų investavimo) apribojimus, pensijų išmokų mokėjimo sąlygas, kitas būtinas pensijų fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos sąlygas.

Kaip minėta, įstatymų leidėjas, Įstatymo 4 straipsnio 1, 3, 4 dalyse (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustatydamas sumažintą kaupiamųjų pensijų įmokų dydį ir tai, kad kaupiamosios pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos, nesumažino jau apskaičiuotų ir sumokėtų (pervestų) kaupiamųjų pensijų įmokų, už šių įmokų lėšas įsigyto turto (įskaitant laikinai neinvestuotą šių lėšų dalį) bei investicijų pajamų (sąnaudų), gautų iš šio turto (lėšų), sumos – jis tik koregavo (sumažino) būsimų kaupiamųjų pensijų įmokų dydį, todėl nepažeidė iš Konstitucijos 23 straipsnio kylančių nuosavybės teisės apsaugos imperatyvų.

Pažymėtina ir tai, kad sumažinus kaupiamųjų pensijų įmokų dydį pensijų kaupimo bendrovės neteko ne pačios nepervestos kaupiamosios pensijų įmokos dalies, o tik tam tikrą su šių lėšų administravimu susijusių pajamų. Taip pat pažymėtina, kad kaupiamųjų pensijų įmokų dydis yra kintamas ir iš anksto, t. y. iki pensijų kaupimo sistemos dalyvių draudžiamųjų pajamų gavimo dienos, negali būti tiksliai nustatytas, nes priklauso nuo dalyvių gautų draudžiamųjų pajamų dydžio, kuris bet kada gali pakisti. Taigi pensijų kaupimo bendrovės negali turėti teisėto lūkesčio, kad į pensijų kaupimo fondus bus pervestos tam tikro iš anksto apskaičiuojamo dydžio kaupiamosios pensijų įmokos.

Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1, 3, 4 dalyse (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustatytu ginčijamu teisiniu reguliavimu nebuvo pažeista Konstitucijos 23 straipsnio saugomos pensijų kaupimo bendrovių nuosavybės teisės, teisėti lūkesčiai.

5.3. Minėta, jog įstatymų leidėjas, nustatęs, kad senatvės pensijoms skirtų lėšų dalis pervedama į specialius pensijų fondus būsimoms senatvės pensijoms kaupti, esant būtinumui (pavyzdžiui, kilus ekonomikos krizei ir kt.), kai valstybės ekonominė ir finansinė padėtis pakinta taip, kad *inter alia* nėra užtikrinamas senatvės pensijoms mokėti būtinų lėšų surinkimas iš tuo metu dirbančių asmenų pajamų, turi įgaliojimus *inter alia* nuspręsti laikinai sumažinti iš šių pajamų surenkamų lėšų dalį, pervedamą į specialius pensijų fondus ir skirtą būsimoms senatvės pensijoms kaupti, tačiau tai darydamas jis turi laikytis iš Konstitucijos kylančių imperatyvų, *inter alia* teisingumo, protingumo, proporcingumo, lygiateisiškumo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo, socialinio solidarumo principų, negali paneigti pačios tokios kaupiamosios pensijos esmės, nustatyti tokio mažinimo masto, kuris nebūtų būtinas minėtiems tikslams pasiekti.

Minėta ir tai, kad Įstatymo 4 straipsnio 1, 3, 4 dalyse (2009 m. sausio 15 d. redakcija) įtvirtintą ginčijamą teisinį reguliavimą lėmė kilusi ekonomikos krizė, kai valstybės ekonominė ir finansinė padėtis, nepaisant įvairių kitų priemonių ekonomikos krizei įveikti taikymo, pakito taip, kad *inter alia* nebuvo užtikrinamas senatvės pensijoms mokėti būtinų lėšų surinkimas iš tuo metu dirbusių asmenų pajamų.

5.4. Minėta, kad į specialius pensijų fondus pervedamų lėšų, skirtų senatvės pensijai ar jos daliai sukaupti, dydis yra viena iš priedaidų pasiekti, kad šiuos fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos (*inter alia* investavimo) rezultatai būtų geri, todėl jeigu įstatymų leidėjas, esant būtinumui (pavyzdžiui, kilus ekonomikos krizei), nusprendžia šį dydį sumažinti, jis ne tik negali paneigti tokios kaupiamosios pensijos esmės, bet ir turi siekti, kad ją kaupę asmenys nepatirtų didelių praradimų, o jeigu tokie praradimai neišvengiami, privalo, atsižvelgdamas *inter alia* į valstybės finansines, ekonomines galimybes, nustatyti teisingą jų kompensavimą; gali būti pasirenkami įvairūs tokio kompensavimo būdai.

5.4.1. Vertinant, ar, kilus ekonomikos krizei Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustačius sumažintą kaupiamųjų pensijų įmokų dydį, turėjo būti nustatytas sumažintų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas, pažymėtina, kad šių įmokų dydžio sumažinimas nuo 5,5 procento iki 3 procentų pajamų (atsižvelgiant į tai, kad pensijų sistemos reformos pradžioje – 2004 metais – buvo nustatytas netgi mažesnis, t. y. 2,5 procento pajamų, šių įmokų dydis) negali būti vertinamas kaip toks įmokų sumažinimas, kuriuo būtų paneigta kaupiamosios pensijos esmė.

5.4.2. Vertinant, ar Įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustačius, kad kaupiamosios pensijų įmokos už asmenis, draudžiamus valstybės biudžeto lėšomis, neskaičiuojamos ir nemokamos, turėjo būti nustatytas už tokius asmenis nebemokamų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmas, pažymėtina, kad nebemokamų kaupiamųjų pensijų įmokų už tokius asmenis dalimi proporcingai padidinama jų valstybinė socialinio draudimo senatvės pensija. Pažymėtina ir tai, kad, kaip minėta, už kaupiamųjų pensijų įmokų lėšas įsigyto turto (įskaitant laikinai neinvestuotą šių lėšų dalį) bei investicijų pajamų (sąnaudų), gautų iš šio turto (lėšų), suma bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso kiekvienam pensijų kaupimo sistemos dalyviui ir yra paveldima, todėl įstatymų leidėjui nusprendus, kad kaupiamosios pensijų įmokos už tokius asmenis neskaičiuojamos ir nemokamos, privačiuose pensijų fonduose sukauptos lėšos išliko jų nuosavybė. Taigi asmenų, draudžiamų valstybės biudžeto lėšomis, teisė į senatvės pensiją nėra paneigiama, kadangi valstybė ir toliau savo lėšomis juos draudžia ir garantuoja jiems valstybinę socialinio draudimo senatvės pensiją.

5.4.3. Minėta, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) 2009 metais 1 procento, o 2010 metais 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis nustatytas šioje dalyje nurodytiems asmenims, tik nuo 2009 m. sausio 1 d. galėjusiems tapti pensijų

kaupimo sistemos dalyviais, todėl šiuo atveju kaupiamosios pensijų įmokos nebuvo sumažintos. Vadinasi, šie asmenys nebuvo įgiję teisėtų lūkesčių, kad jiems būtų mokamos kitokio dydžio kaupiamosios pensijų įmokos, nebuvo pažeisti iš Konstitucijos 52 straipsnio kylantys socialinės apsaugos imperatyvai ir įstatymų leidėjui nekyla pareiga nustatyti tokių įmokų kompensavimo mechanizmo.

5.4.4. Taigi konstatuotina, kad, Įstatymo 4 straipsnio 1, 3, 4 dalyse (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nenustačius sumažintų ar už valstybės biudžeto lėšomis draudžiamus asmenis nebemokamų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, nebuvo pažeisti iš Konstitucijos 52 straipsnio, konstitucinio teisinės valstybės principo kylantys imperatyvai.

6. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, 3 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija), 4 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) neprieštaravo (-auja) Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

7. Sprendžiant, ar Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnis, kuriame nustatyta šio įstatymo grįžtamoji galia, neprieštarauja Konstitucijai, atsižvelgtina į tai, kad, kaip minėta:

- valstybinio socialinio pensijų draudimo įmoka yra piniginė prievolė valstybei, o kaupiamoji pensijų įmoka – jos dalis, kurios dydį sumažinus proporcingai didėja valstybinei socialinio draudimo senatvės pensijai skirta įmokos dalis (taip pat proporcingai didėja valstybinė socialinio draudimo senatvės pensija) ir valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, t. y. piniginės prievolės valstybei, bendras dydis nepakinta; tačiau sumažinus į privačius pensijų fondus pervedamos kaupiamosios pensijų įmokos dydį, kuris yra viena iš prielaidų pasiekti, kad šiuos fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos (*inter alia* investavimo) rezultatai, turintys įtakos būsimos kaupiamosios pensijos dydžiui, būtų geri, sukaupta mažesnė kaupiamoji pensija;

- kaupiamosios pensijų įmokos (valstybinio socialinio draudimo įmokų dalys) buvo pervedamos (mokamos) pensijų fondams kas ketvirtį, per 60 kalendorinių dienų nuo tos dienos, kai VSDF valdybai nustatyta tvarka (iki kito ketvirčio pirmojo mėnesio 15 dienos) buvo pateikiama informacija apie praėjusį ketvirtį pensijų kaupimo dalyvio gautų draudžiamų pajamų ir socialinio draudimo įmokų sumų apskaičiavimą; taigi minėto ginčijamo teisinio reguliavimo patvirtinimas buvo susijęs su ketvirtinių, t. y. jau prasidėjusio laikotarpio – metų ketvirčio (2009 m. sausio–kovo mėn.), įmokų apskaičiavimu ir mokėjimu bei su tų įmokų dydžio nustatymu (keitimu).

7.1. Minėta, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja *inter alia* tai, kad teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų grįžtamoji galia neleidžiama (*lex retro*

non agit), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*); iš teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos principų kyla draudimas nustatyti ankstesnę teisės akto įsigaliojimo datą nei tas teisės aktas paskelbiamas.

7.2. Pažymėtina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1, 4 dalyse (2009 m. sausio 15 d. redakcija) įtvirtintas ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį buvo pakeistas (sumažintas) į pensijų fondus pervedamos kaupiamosios pensijų įmokos dydis, esantis ir viena iš prielaidų pasiekti, kad šiuos fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos (*inter alia* investavimo) rezultatai, turintys įtakos būsimos kaupiamosios pensijos dydžiui, būtų geri, taip pat pagal kurį valstybė už tam tikrus asmenis jokių lėšų į pensijų fondus nebeperveda, vertintinas kaip nepalankus pensijų kaupimo sistemos dalyviams ir pensijų kaupimo bendrovėms, ir nors pagal turinį jis neprieštaravo (-auja) Konstitucijai, tai nereiškia, kad galėjo būti nustatyta jo grįžtamoji galia.

Pažymėtina ir tai, kad nors Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) įtvirtintas ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį buvo nustatytas kaupiamųjų pensijų įmokų dydis naujai asmenų grupei, pagal turinį neprieštaravo Konstitucijai, tai nereiškia, kad galėjo būti nustatyta jo grįžtamoji galia.

Minėta, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas, kurio 2 straipsnyje nustatyta, kad jis įsigalioja 2009 m. sausio 1 d., buvo priimtas 2009 m. sausio 15 d. ir oficialiai „Valstybės žiniuose“ paskelbtas 2009 m. sausio 17 d. Vadinas, šiuo teisiniu reguliavimu buvo įsiterpta į jau prasidėjusio laikotarpio – metų ketvirčio (2009 m. sausio–kovo mėn.) – su įmokų apskaičiavimu ir mokėjimu susijusius teisinius santykius, juo nustatyta minėto teisinio reguliavimo grįžtamoji galia.

8. Taigi konstatuotina, kad įstatymų leidėjas, Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnyje įtvirtintu teisiniu reguliavimu nustatęs šio įstatymo grįžtamąją galią, pažeidė iš Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalies, 70 straipsnio 1 dalies kylančius imperatyvus, konstitucinį teisinės valstybės principą.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

9. Minėta, kad Seimas 2009 m. vasario 17 d. priėmė Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu pakeitė Įstatymo 4 straipsnio 3 dalį (2009 m. sausio 15 d. redakcija) ir joje nustatė:

„3. Nuo asmenų, kurie gauna pajamas iš sporto veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas iš atlikėjo veiklos, asmenų, kurie gauna pajamas pagal autorines sutartis, bei savarankiškai dirbančių

asmenų, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme, gautų pajamų, nuo kurių 2009 ir 2010 metais Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka priskaičiuotos sumažintos privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokos, pensijų įmokos dydis 2009 metais yra 1 procentas, 2010 metais – 2 procentai.“

Minėto įstatymo 2 straipsnyje nustatyta, kad „šio įstatymo nuostatos taikomos nuo 2009 m. sausio 1 d.“, tačiau oficialiai „Valstybės žiniuose“ jis paskelbtas tik 2009 m. kovo 5 d.

10. Pažymėtina, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 1 straipsniu įtvirtintos šios Įstatymo nuostatos: 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis taikomas ne „ūkininkams ir jų partneriams“ (kaip buvo nustatyta Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija), o „savarankiškai dirbantiems asmenims“, kaip jie apibrėžti Valstybinio socialinio draudimo įstatyme (Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija).

10.1. Pažymėtina, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija) minėtas kaupiamosios pensijų įmokos dydis 2009–2010 metais nustatytas šiems asmenims:

- asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos arba pagal autorines sutartis, taip pat ūkininkams ir jų partneriams (nuo 2009 m. sausio 1 d. vadinamiems savarankiškai dirbančiais asmenimis); Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) šiems asmenims 2009 metais taip pat buvo nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis; taigi šių asmenų atžvilgiu Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas išliko tapatus nustatytajam šio straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija);

- savarankiškai dirbantiems asmenims, – individualių įmonių savininkams, tikrųjų ūkinių bendrijų ir komanditinių ūkinių bendrijų tikriesiems nariams, asmenims, kurie vertėsi individualia veikla, kaip ji apibrėžta Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme (advokatams, advokatų padėjėjams, notarams, antstoliams ir kitiems asmenims), – kurie, kaip minėta, tuo atveju, jeigu jų pajamų metinė suma iki 2009 m. sausio 1 d. buvo mažesnė už 12 minimaliųjų mėnesinių algų sumą, pensijų kaupimo sistemos dalyviais galėjo tapti tik nuo 2009 m. sausio 1 d.;

- savarankiškai dirbantiems asmenims, – individualių įmonių savininkams, tikrųjų ūkinių bendrijų ir komanditinių ūkinių bendrijų tikriesiems nariams, asmenims, kurie vertėsi individualia veikla, kaip ji apibrėžta Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme (advokatams, advokatų padėjėjams, notarams, antstoliams ir kitiems asmenims), – kurie, kaip minėta, tuo atveju, jeigu jų pajamų metinė suma iki 2009 m. sausio 1 d. buvo lygi 12 minimaliųjų mėnesinių algų sumai arba didesnė, iki 2009 m. sausio 1 d. galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais.

10.2. Taigi Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 1 straipsniu pakeitus Įstatymo 4 straipsnio 3 dalį (2009 m. sausio 15 d. redakcija) minėtas kaupiamųjų pensijų įmokų dydis nustatytas trims skirtingoms asmenų grupėms, o 2 straipsnyje įtvirtinta šio įstatymo grįžtamoji galia.

11. Tiriant Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 2 straipsnio atitiktį Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, pagal kurį teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį ir jų grįžtamoji galia neleidžiama (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*), svarbu išsiaiškinti, ar įstatymų leidėjas, nepažeisdamas Konstitucijos nuostatų, galėjo įtvirtinti teisinį reguliavimą, pagal kurį Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija) 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, kaupiamosios pensijų įmokos dydis.

11.1. Pažymėtina, kad šioje byloje taip pat tiriama, ar Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

11.2. Pareiškėjo argumentai dėl Įstatymo 4 straipsnio 3 dalies (2009 m. vasario 17 d. redakcija) atitikties Konstitucijai yra iš esmės analogiški jo argumentams dėl šio straipsnio 3 dalies (2009 m. sausio 15 d. redakcija) atitikties Konstitucijai.

12. Sprendžiant, ar Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad, kaip minėta, joje įtvirtintas teisinis reguliavimas asmenų, gaunančių pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos arba pagal autorines sutartis, taip pat ūkininkų ir jų partnerių (nuo 2009 m. sausio 1 d. vadinamų savarankiškai dirbančiais asmenimis), kurie tik nuo 2009 m. sausio 1 d. galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais, atžvilgiu išliko tapatus šio straipsnio 3 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustatytam teisiniam reguliavimui.

Taigi konstatavus, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, remiantis analogiškais argumentais konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) tiek, kiek joje 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos arba pagal autorines sutartis, taip pat ūkininkams ir jų partneriams (nuo 2009 m. sausio 1 d. vadinamiems savarankiškai dirbančiais asmenimis), kurie tik nuo 2009 m. sausio 1 d. galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais, neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

13. Kaip minėta, Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija) išplėtus asmenų, kuriems 2009–2010 metais nustatytas minėtas kaupiamosios pensijų įmokos dydis, ratą, prie šių asmenų, be ūkininkų ir jų partnerių, buvo priskirti ir kiti savarankiškai dirbantys asmenys – individualių įmonių savininkai, tikrųjų ūkinių bendrijų ir komanditinių ūkinių bendrijų tikrieji nariai, asmenys, vertęsi individualia veikla, kaip ji apibrėžta Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme (advokatai, advokatų padėjėjai, notarai, antstoliai ir kiti asmenys), jeigu jų pajamų metinė suma iki 2009 m. sausio 1 d. buvo mažesnė už 12 minimaliųjų mėnesinių algų sumą; visus šiuos asmenis tik nuo 2009 m. sausio 1 d. pradėta privalomai drausti valstybiniu socialiniu pensijų draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims gauti ir nuo tada jie galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais.

Taigi ir kitiems savarankiškai dirbantiems asmenims, kurie įgijo teisę tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais tik nuo 2009 m. sausio 1 d., 2009 m. vasario 17 d. priėmus Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis.

13.1. Sprendžiant, ar Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) tiek, kiek joje 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis savarankiškai dirbantiems asmenims, kurie pensijų kaupimo sistemos dalyviais galėjo tapti tik nuo 2009 m. sausio 1 d., neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad šiems asmenims 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis negali būti vertinamas kaip kaupiamųjų pensijų įmokų sumažinimas. Taigi šie asmenys nebuvo įgiję teisėtų lūkesčių, kad į jų pensijų sąskaitas pensijų kaupimo bendrovėse bus pervedamos kitokio dydžio kaupiamosios pensijų įmokos, nepažeisti iš Konstitucijos 23 straipsnio kylantys nuosavybės teisės apsaugos ir iš 52 straipsnio kylantys socialinės apsaugos imperatyvai.

13.2. Taigi konstatavus, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija), taip pat 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) tiek, kiek jose 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto, atlikėjo veiklos arba pagal autorines sutartis, taip pat ūkininkams ir jų partneriams (nuo 2009 m. sausio 1 d. vadinamiems savarankiškai dirbančiais asmenimis), kurie tik nuo 2009 m. sausio 1 d. galėjo tapti pensijų kaupimo sistemos dalyviais, neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, remiantis analogiškais argumentais konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) tiek, kiek joje 2009 metais nustatytas 1 procento, o 2010 metais – 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis kitiems savarankiškai dirbantiems asmenims, kurie pensijų kaupimo sistemos dalyviais galėjo tapti tik nuo 2009 m. sausio 1 d., neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

14. Sprendžiant, ar Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) tiek, kiek joje 2009–2010 metais nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis savarankiškai dirbantiems asmenims, iki 2009 m. sausio 1 d. sudariusiems pensijų kaupimo sutartis, neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta, tokiems asmenims ginčijamu teisiniu reguliavimu kaupiamųjų pensijų įmokų dydis sumažintas nuo 5,5 procento (2007–2008 metais) iki 1 procento pajamų 2009 metais ir iki 2 procentų pajamų 2010 metais.

Minėta ir tai, kad pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 4 punktą (2009 m. vasario 17 d. redakcija) šiems savarankiškai dirbantiems asmenims (kaip ir asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto, atlikėjų veiklos arba pagal autorines sutartis, bei ūkininkams ir jų partneriams (6 straipsnio 1 dalies 1–3 punktai (2009 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2009 metais buvo patvirtintos sumažinto tarifo valstybinio socialinio draudimo įmokos. Taigi toks kaupiamųjų pensijų įmokų dydžio sumažinimas minėtiems asmenims buvo susijęs su valstybinio socialinio draudimo įmokų dydžio jiems sumažinimu. Todėl įstatymų leidėjas galėjo nustatyti ir tai, kad sumažinus bendrą valstybinio socialinio draudimo įmokų dydį atitinkamai mažinama ir šios įmokos dalis, pervedama į privačius pensijų fondus.

Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu, kuriuo nustatytas sumažintas kaupiamosios pensijų įmokos dydis savarankiškai dirbantiems asmenims, iki 2009 m. sausio 1 d. sudariusiems pensijų kaupimo sutartis, nustačius sumažintą bendrą valstybinio socialinio draudimo įmokų dydį nepaneigta šių asmenų teisė į senatvės pensiją, nepažeisti iš Konstitucijos 52 straipsnio kylantys socialinės apsaugos ir iš 23 straipsnio kylantys nuosavybės teisės apsaugos imperatyvai, konstitucinis teisinės valstybės principas.

15. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

16. Sprendžiant, ar Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 2 straipsnis, pažymėtina, kad jame įtvirtintas teisinis reguliavimas šioje byloje ginčijamu aspektu yra analogiškas nustatytajam Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnyje.

Taigi konstatavus, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnis prieštarauja Konstitucijos

7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, remiantis analogiškais argumentais konstatuotina, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 2 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

17. Konstatavus, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d., 2 straipsnis, kuriame nustatyta Įstatymo 4 straipsnio 1, 3, 4 dalyse (2009 m. sausio 15 d. redakcija) įtvirtintų ginčijamų nuostatų grįžtamoji galia, taip pat Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d., 2 straipsnis, kuriame nustatyta Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2009 m. vasario 17 d. redakcija) įtvirtintos ginčijamos nuostatos grįžtamoji galia, prieštarauja Konstitucijai, konstatuotina, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas, priimtas 2009 m. sausio 15 d., taip pat Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymas, priimtas 2009 m. vasario 17 d., įsigaliojo Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalyje, 70 straipsnio 1 dalyje, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka, t. y. nuo šių įstatymų oficialaus paskelbimo „Valstybės žiniuose“ dienos.

V

Dėl Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs, ar *inter alia* Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nenustačius sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjo argumentai dėl Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) atitikties Konstitucijai ginčijamu aspektu iš esmės yra analogiški jo argumentams dėl šio straipsnio 1 dalies (2009 m. sausio 15 d. redakcija) atitikties Konstitucijai.

2. Minėta, kad Seimas 2009 m. balandžio 28 d. priėmė Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą (oficialiai „Valstybės žiniuose“ paskelbtą 2009 m. gegužės 12 d.), kurio 2 straipsnyje nustatyta jo įsigaliojimo data – 2009 m. liepos 1 d.; šio įstatymo 1 straipsniu buvo pakeista Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija).

Pažymėtina, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. balandžio 28 d., paskirtis, kaip matyti iš jo projekto aiškinamojo rašto, buvo

sumažinti VSDF biudžeto išlaidas kilus ekonomikos krizei ir valstybės ekonominei ir finansinei padėčiai, nepaisant įvairių kitų priemonių ekonomikos krizei įveikti taikymo, pakitus taip, kad *inter alia* nebuvo užtikrinamas lėšų, būtinų pensijoms mokėti, surinkimas.

Minėta, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) buvo nustatyta:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, 2007 ir 2008 metais – 5,5 procento, nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2009 m. birželio 30 d. – 3 procentai, nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. ir 2010 metais – 2 procentai dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais iki 2009 m. birželio 30 d. (įskaitytinai), pensijų įmokos dydis 2011 metais yra 5,5 procento, 2012, 2013, 2014 metais – 6 procentai, nuo 2015 m. sausio 1 d. – 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d., pensijų įmokos dydis nuo 2011 m. sausio 1 d. yra 5,5 procento dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.“

2.1. Taigi Seimui 2009 m. balandžio 28 d. priėmus Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą buvo pakeistas Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) nustatytas kaupiamųjų pensijų įmokų dydis – nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2011 m. sausio 1 d. vietoj 3 procentų nustatytas 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, t. y. jau 3,5 procento pajamų mažesnis negu turėjo būti pagal Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija). Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2009 m. liepos 1 d. nustatytas 3 procentų pajamų šios įmokos dydis, išliko nepakitęs.

2.2. Konstatavus, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. sausio 15 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį *inter alia* 2009 ir 2010 metais nustatytas 3 procentų pajamų šios įmokos dydis, neprieštaravo Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, remiantis analogiškais argumentais konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) tiek, kiek joje nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2009 m. liepos 1 d. nustatytas 3 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, neprieštarauja Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2.3. Pažymėtina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) visiems pensijų kaupimo sistemos dalyviams, kuriems taikomas šioje dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2011 m. sausio 1 d. buvo nustatytas vienodas sumažintas 2 procentų pajamų, o nuo 2011 m. sausio 1 d. – 5,5 procento kaupiamosios pensijų įmokos dydis (t.

y. iki šių įmokų sumažinimo Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) nustatytas dydis).

2.4. Pažymėtina ir tai, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) nustatytas skirtingas sumažintų kaupiamųjų pensijų įmokų dydis 2012–2014 metais:

- asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais iki 2009 m. liepos 1 d., nustatytas 6 procentų pajamų, t. y. 0,5 procento pajamų didesnis už buvusį 2007–2008 metais, kaupiamosios pensijų įmokos dydis;

- asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d., nustatytas 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis.

3. Sprendžiant, ar Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas 2 procentų pajamų kaupiamųjų pensijų įmokų dydis, nenustačius sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad, kaip minėta, kaupiamoji pensijų įmoka yra valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, t. y. piniginės prievolės valstybei, dalis, kurios dydį sumažinus proporcingai didėja valstybinei socialinio draudimo senatvės pensijai skirta įmokos dalis, todėl valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, t. y. piniginės prievolės valstybei, bendras dydis nepakinta; būsimos kaupiamosios pensijos dydį lemia iš kaupiamųjų pensijų įmokų sukauptų lėšų dydis ir jų investavimo finansiniai rezultatai; taigi kaupiamųjų pensijų įmokų dydis nėra vienintelis veiksnys, nuo kurio priklauso būsimos kaupiamosios pensijos dydis.

4. Minėta, kad asmens teisė į pensijų fonduose jau sukauptas lėšas sietina su jo nuosavybės teisių apsauga, šios teisės turtiniai aspektai ginami pagal Konstitucijos 23 straipsnį. Minėta ir tai, kad įstatymų leidėjas esant būtinumui (pavyzdžiui, kilus ekonomikos krizei ir kt.), kai valstybės ekonominė ir finansinė padėtis pakinta taip, kad *inter alia* nėra užtikrinamas senatvės pensijoms mokėti būtinų lėšų surinkimas iš tuo metu dirbančių asmenų pajamų, turi įgaliojimus *inter alia* nuspręsti laikinai sumažinti iš šių pajamų surenkamų lėšų dalį, pervedamą į specialius pensijų fondus ir skirtą būsimoms senatvės pensijoms kaupti, tačiau tai darydamas jis turi laikytis iš Konstitucijos kylančių imperatyvų, *inter alia* teisingumo, protingumo, proporcingumo, lygiateisiškumo reikalavimų.

4.1. Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) nustatydamas sumažintą kaupiamųjų pensijų įmokų dydį, nesumažino jau apskaičiuotų ir sumokėtų (pervestų) kaupiamųjų pensijų įmokų, už kaupiamųjų pensijų įmokų lėšas įsigyto turto (įskaitant laikinai neinvestuotą šių lėšų dalį) bei investicijų pajamų (sąnaudų), gautų iš šio turto (lėšų), sumos, kuri bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso kiekvienam pensijų kaupimo sistemos dalyviui ir yra paveldima, – jis tik koregavo (sumažino) būsimų kaupiamųjų

pensijų įmokų dydį, todėl nepažeidė iš Konstitucijos 23 straipsnio kylančių nuosavybės teisės apsaugos imperatyvų.

4.2. Pažymėtina ir tai, kad, kaip minėta, sumažinus kaupiamųjų pensijų įmokų dydį pensijų kaupimo bendrovės neteko ne pačios nepervestos kaupiamosios pensijų įmokos dalies, o tik tam tikrą su šių lėšų administravimu susijusių pajamų. Taip pat minėta, kad kaupiamųjų pensijų įmokų dydis yra kintamas, iš anksto, t. y. iki pensijų kaupimo dalyvių draudžiamųjų pajamų gavimo dienos, negali būti tiksliai nustatytas, nes jis priklauso nuo pensijų kaupimo dalyvių gautų draudžiamųjų pajamų dydžio, kuris bet kada gali pakisti. Taigi, kaip minėta, pensijų kaupimo bendrovės negali turėti teisėtų lūkesčių, kad į pensijų kaupimo fondus bus pervestos tam tikro iš anksto apskaičiuojamo dydžio kaupiamosios pensijų įmokos.

4.3. Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nepažeisti iš Konstitucijos 23 straipsnio kylantys nuosavybės teisės apsaugos imperatyvai.

5. Vertinant, ar kilus ekonomikos krizei Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) nustačius sumažintą 2 procentų pajamų kaupiamųjų pensijų įmokų dydį turėjo būti nustatytas sumažintų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimas, pažymėtina, kad, kaip minėta, asmenys, kurie pagal įstatymą įgijo tam tikras teises, turi teisę pagrįstai tikėtis, kad šios teisės nustatytą laiką bus išlaikytos ir įgyvendinamos; jeigu įstatymų leidėjas, esant būtinumui (pavyzdžiui, kilus ekonomikos krizei), nusprendžia sumažinti iš dirbančių asmenų pajamų surenkamų lėšų dalį, pervedamą į specialius pensijų fondus ir skirtą būsimoms senatvės pensijoms kaupti, jis ne tik negali paneigti tokios kaupiamosios pensijos esmės, bet ir turi siekti, kad ją kaupę asmenys nepatirtų didelių praradimų, o jeigu tokie praradimai neišvengiami, privalo, atsižvelgdamas *inter alia* į valstybės finansines, ekonomines galimybes, nustatyti teisingą jų kompensavimą; gali būti pasirenkami įvairūs tokio kompensavimo būdai.

5.1. Pažymėtina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2011 m. sausio 1 d. nustatyto 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydžio (t. y. jau 3,5 procento pajamų mažesnio negu pagal Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) turėjo būti pervedama nuo 2007 metų ir mažesnio net už pradinį – šioje dalyje 2004 metais nustatytą 2,5 procento pajamų – šių įmokų dydį) įtvirtinimas vertintinas kaip esminis šių įmokų sumažinimas asmenims, kurie pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapo iki 2009 m. liepos 1 d. (minėta, jog iš Įstatymo (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) projekto aiškinamojo rašto matyti, kad mažesnė nei 5 procentų pajamų dydžio kaupiamoji pensijų įmoka negarantuotų

tinkamos investicinės gražos pensijų kaupimo sistemos dalyviams ir turėtų tik nedidelį poveikį reformuojant esamą pensijų sistemą).

5.2. Minėta, jog Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) nustatyta, kad 2012, 2013, 2014 metais asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais iki 2009 m. liepos 1 d., buvo nustatytas padidintas – 6 procentų pajamų, t. y. 0,5 procento pajamų didesnis už buvusį 2007–2008 metais, kaupiamosios pensijų įmokos dydis.

Taigi toks teisinis reguliavimas, įtvirtintas Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija), pagal kurį asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais iki kaupiamųjų pensijų įmokų sumažinimo, 2012–2014 metais buvo nustatytas kaupiamųjų pensijų įmokų dydis, 0,5 procento pajamų didesnis už iki sumažinimo nustatytą šių įmokų dydį, vertintinas kaip sumažintų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimas, atitinkantis iš Konstitucijos 52 straipsnio, konstitucinio teisinės valstybės principo kylančius imperatyvus.

5.3. Pažymėtina, kad teisinis reguliavimas, įtvirtintas Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija), pagal kurį asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d., nuo 2011 m. sausio 1 d. buvo nustatytas 5,5 procento pajamų kaupiamųjų pensijų įmokų dydis, vertintinas kaip atitinkantis iš Konstitucijos 52 straipsnio, konstitucinio teisinės valstybės principo kylančius imperatyvus, kadangi šiems asmenims kaupiamųjų pensijų įmokų dydis nebuvo mažinamas.

5.4. Minėta, jog pareiškėjas Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą ginčija ir tuo aspektu, kad, pasak jo, įstatymu sumažinus kaupiamosios pensijų įmokos dydį, pažeisti asmenų teisėti lūkesčiai, paneigta pensijų kaupimo sistemos dalyvių teisė gauti tam tikro tikėtino dydžio senatvės pensiją.

Pažymėtina, kad, kaip minėta, kaupiamosios pensijos dydį lemia iš kaupiamųjų pensijų įmokų sukauptų lėšų dydis ir jų investavimo finansiniai rezultatai; taigi kaupiamųjų pensijų įmokų dydis nėra vienintelis veiksnys, nuo kurio priklauso būsimos kaupiamosios pensijos dydis. Todėl nėra pagrindo teigti, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu buvo pažeisti suinteresuotų asmenų teisėti lūkesčiai ateityje gauti tam tikro tikėtino dydžio pensiją.

6. Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) įtvirtintus sumažintą valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydį ir numačius sumažintų kaupiamųjų pensijų įmokų kompensavimą nepažeisti iš Konstitucijos 52 straipsnio, konstitucinio teisinės valstybės principo kylantys imperatyvai.

7. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje

pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

VI

Dėl Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2010 m. birželio 30 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs, ar *inter alia* Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nenustačius sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, neprieštaruoja Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pareiškėjo argumentai dėl Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2010 m. birželio 30 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui ginčijamu aspektu yra iš esmės analogiški jo argumentams dėl šio straipsnio 1 dalies (2009 m. sausio 15 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos) atitikties Konstitucijai.

Pareiškėjo teigimu, Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d., nuo 2011 m. sausio 1 d. nustačius sumažintą kaupiamosios pensijų įmokos dydį, buvo pažeisti jų įgyti teisėti lūkesčiai pensijų fonduose nuo 2011 m. sausio 1 d. kaupti 5,5 procento savo pajamų, paneigta jų teisė gauti anksčiau galiojusiose Įstatymo nuostatose numatyto dydžio senatvės pensiją; be to, įstatymų leidėjas, sumažinęs kaupiamąsias pensijų įmokas, pažeidė visų asmenų lygybės principą, įtvirtintą Konstitucijos 29 straipsnyje, nes pensijų kaupimo sistemos dalyvių sąskaita nepagrįstai suteikė privilegijų asmenims, gaunantiems valstybinės socialinio draudimo pensijas, ir asmenims, turintiems draudžiamųjų pajamų, bet nedalyvaujantiems pensijų kaupimo sistemoje.

3. Minėta, kad Seimas 2010 m. birželio 30 d. priėmė Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį 2010 m. liepos 13 d., kurio 1 straipsniu pakeitė Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2009 m. balandžio 28 d. redakcija).

Pažymėtina, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., paskirtis, kaip matyti *inter alia* iš jo projekto aiškinamojo rašto, buvo sumažinti VSDF biudžeto išlaidas kilus ekonomikos krizei ir valstybės ekonominei ir finansinei padėčiai, nepaisant įvairių kitų priemonių ekonomikos krizei įveikti taikymo, pakitus taip, kad *inter alia* nebuvo užtikrinamas lėšų, būtinų pensijoms mokėti, surinkimas.

Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) buvo nustatyta:

„1. Pensijų įmokos dydis 2004 metais yra 2,5 procento, 2005 metais – 3,5 procento, 2006 metais – 4,5 procento, 2007 ir 2008 metais – 5,5 procento, nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2009 m. birželio 30 d. – 3 procentai, nuo 2009 m. liepos 1 d. – 2 procentai dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.“

Taip pat minėta, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., 2 straipsnyje nustatyta: „Lietuvos Respublikos Vyriausybė, konstatavus valstybėje susidariusios ypatingos padėties pabaigą, Lietuvos Respublikos Seimui pateikia įstatymų projektus dėl kaupiamosios pensijų įmokos tarifo didinimo.“

3.1. Pažymėtina ir tai, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) išliko šioje dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) nuo 2009 m. liepos 1 d. nustatytas 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, bet, skirtingai negu pagal ankstesnį teisinį reguliavimą, nenurodytas konkretus laikotarpis, iki kada šis sumažintas įmokų dydis bus taikomas.

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) nuo 2009 m. liepos 1 d. buvo nustatytas toks pat 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, koks ir anksčiau buvo nustatytas šioje dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija), taip pat atsižvelgiant į šio Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamosios dalies V skyriaus 4 punkte išdėstytus argumentus, konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį nustatytas sumažintas 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, nepažeisti iš Konstitucijos 23 straipsnio kylantys nuosavybės teisės apsaugos imperatyvai.

3.2. Taip pat pažymėtina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija), palyginti su anksčiau šioje dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) buvusiu įtvirtintu teisiniu reguliavimu, neliko nuostatų, pagal kurias:

– asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais nuo 2009 m. liepos 1 d., nuo 2011 m. sausio 1 d. nustatytas 5,5 procento kaupiamosios pensijų įmokos dydis;

– asmenims, tapusiems pensijų kaupimo sistemos dalyviais iki 2009 m. liepos 1 d., 2011 metais nustatytas 5,5 procento, 2012–2014 metais – 6 procentų, nuo 2015 metų – 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis.

Tačiau, kaip minėta, Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., 2 straipsnyje įtvirtinta Vyriausybės pareiga, konstatavus valstybėje susidariusios ypatingos padėties pabaigą, Seimui pateikti įstatymų projektus dėl kaupiamosios pensijų įmokos tarifo didinimo.

4. Sprendžiant, ar Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje,

dydis, nenustačius sumažintų pensijų įmokų kompensavimo mechanizmo, neprieštarauja Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta, Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) visiems pensijų kaupimo sistemos dalyviams, kuriems taikomas šioje dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, nuo 2009 m. liepos 1 d. nustatytas 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, kuris:

– asmenų, kurie pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapo iki 2009 m. liepos 1 d., atžvilgiu, atsižvelgiant į šio Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamosios dalies V skyriaus 5.1 punkte išdėstytus argumentus, vertintinas kaip esminis šių įmokų sumažinimas;

– asmenų, kurie pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapo nuo 2009 m. liepos 1 d., atžvilgiu nevertintinas kaip šių įmokų sumažinimas; tačiau, atsižvelgiant į tai, kad šioje dalyje neliko nuostatos, jog *inter alia* šiems asmenims nuo 2011 m. sausio 1 d. bus taikomas 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, tokie asmenys, nors jiems ir nebuvo sumažintas minėtų įmokų dydis, iki Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., įsigaliojimo, t. y. iki 2010 m. liepos 13 d., galėjo pagrįstai tikėtis šių įmokų dydžio padidinimo nuo 2011 m. sausio 1 d.

4.1. Vertinant, ar Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) asmenims, kurie pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapo iki 2009 m. liepos 1 d., esminis kaupiamųjų pensijų įmokų sumažinimas buvo numatytas nenustačius sumažintų įmokų kompensavimo, pažymėtina, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., 2 straipsnyje įtvirtinta Vyriausybės pareiga, konstatavus valstybėje susidariusios ypatingos padėties pabaigą, Seimui pateikti įstatymų projektus dėl kaupiamosios pensijų įmokos tarifo didinimo.

Minėta, kad į specialius pensijų fondus pervedamų lėšų, skirtų senatvės pensijai ar jos daliai sukaupti, dydis yra viena iš prielaidų pasiekti, kad šiuos fondus administruojančių ūkio subjektų ūkinės veiklos (*inter alia* investavimo) rezultatai būtų geri, todėl jeigu įstatymų leidėjas, esant būtinumui (pavyzdžiui, kilus ekonomikos krizei), nusprendžia šį dydį sumažinti, jis ne tik negali paneigti tokios kaupiamosios pensijos esmės, bet ir turi siekti, kad ją kaupę asmenys nepatirtų didelių praradimų, o jeigu tokie praradimai neišvengiami, privalo, atsižvelgdamas *inter alia* į valstybės finansines, ekonomines galimybes, nustatyti teisingą jų kompensavimą; gali būti pasirenkami įvairūs tokio kompensavimo būdai.

Taigi Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą asmenų, kurie pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapo iki 2009 m. liepos 1 d., atžvilgiu vertinant kartu su Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., 2 straipsnyje įtvirtintu teisiniu reguliavimu konstatuotina, kad įstatymų leidėjas, numatęs padidinti kaupiamosios pensijų įmokos tarifą konstatavus valstybėje

susidariusios ypatingos padėties pabaigą, sudarė prielaidą kompensuoti sumažintas kaupiamąsias pensijų įmokas.

4.2. Pažymėtina, kad, kaip minėta, Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu asmenims, pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapusiems nuo 2009 m. liepos 1 d., nebuvo sumažintas kaupiamosios pensijų įmokos dydis.

5. Minėta, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius; šie principai *inter alia* suponuoja ir tai, kad valstybė privalo vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui; neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise.

5.1. Taip pat minėta, jog Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) buvo nustatyta, kad asmenims, pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapusiems nuo 2009 m. liepos 1 d., nuo 2011 m. sausio 1 d. bus taikomas 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, taigi dėl šio teisinio reguliavimo jiems kilo teisėti lūkesčiai, kad šių įmokų dydis jiems bus padidintas.

5.2. Vertinant Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje asmenims, pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapusiems nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2010 m. liepos 13 d., kaip ir kitiems pensijų kaupimo sistemos dalyviams, kuriems taikomas šioje dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, nuo 2009 m. liepos 1 d. nustatytas 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis ir nebuvo nustatyta, kad nuo 2011 m. sausio 1 d. jiems bus taikomas 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, atitiktį Konstitucijai, pažymėtina, kad nors šiems asmenims dėl Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) įtvirtinto teisinio reguliavimo kilo teisėti lūkesčiai, jog nuo 2011 m. sausio 1 d. bus taikomas 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, tačiau šių lūkesčių neįgyvendinimas dėl ekonomikos krizės, kai valstybės ekonominė ir finansinė padėtis, nepaisant įvairių kitų priemonių ekonomikos krizei įveikti taikymo, pakito taip, kad *inter alia* nebuvo užtikrinamas lėšų, būtinų pensijoms mokėti, surinkimas, yra konstituciškai pateisinamas.

Pažymėtina ir tai, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2010 m. birželio 30 d., 2 straipsnio nuostata, jog Vyriausybė, konstatavus valstybėje susidariusios ypatingos padėties pabaigą, Seimui pateikia įstatymų projektus dėl kaupiamosios pensijų įmokos tarifo didinimo, aiškinama kaip įstatymų leidėjo įsipareigojimas visiems pensijų kaupimo sistemos dalyviams padidinti kaupiamųjų pensijų įmokų dydį ir kaip prielaida

kompensuoti sumažintas kaupiamąsias pensijų įmokas, vertintina kaip tinkamas suinteresuotųjų asmenų teisėtų lūkesčių apsaugos užtikrinimas.

Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį asmenims, pensijų kaupimo sistemos dalyviais tapusiems nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2010 m. liepos 13 d., kaip ir kitiems pensijų kaupimo sistemos dalyviams, kuriems taikomas šioje dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, nuo 2009 m. liepos 1 d. nustatytas 2 procentų pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis ir nebenustatyta, kad nuo 2011 m. sausio 1 d. jiems bus taikomas 5,5 procento pajamų kaupiamosios pensijų įmokos dydis, nepažeistas iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisėtų lūkesčių apsaugos imperatyvas.

6. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjo prašymą Nr. 1B-46/2011 Konstitucinis Teismas tirs ir tai, ar Įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui.

Pareiškėjo nuomone, Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu įstatymų leidėjas, sumažinęs kaupiamąsias pensijų įmokas, pažeidė visų asmenų lygybės principą, nes pensijų kaupimo sistemos dalyvių sąskaita nepagrįstai suteikė privilegijų asmenims, gaunantiems valstybinės socialinio draudimo pensijas, ir asmenims, turintiems draudžiamųjų pajamų, bet nedalyvaujantiems pensijų kaupimo sistemoje.

6.1. Minėta, kad įstatymu gali būti nustatytas *inter alia* toks senatvės pensijų sistemos modelis, pagal kurį senatvės pensijoms mokėti būtinų lėšų surinkimas iš tuo metu dirbančių asmenų pajamų yra derinamas su būsimoms senatvės pensijoms skirtų lėšų kaupimu specialiuose pensijų fonduose.

Minėta ir tai, kad įstatymų leidėjas, nustatęs, jog senatvės pensijoms skirtų lėšų dalis pervedama į specialius pensijų fondus būsimoms senatvės pensijoms kaupti, ir, esant būtinumui (pavyzdžiui, kilus ekonomikos krizei ir kt.), kai valstybės ekonominė ir finansinė padėtis pakinta taip, kad *inter alia* nėra užtikrinamas senatvės pensijoms mokėti būtinų lėšų surinkimas iš tuo metu dirbančių asmenų pajamų, mažindamas iš šių pajamų surenkamų lėšų dalį, pervedamą į specialius pensijų fondus ir skirtą būsimoms senatvės pensijoms kaupti, turi laikytis iš Konstitucijos kylančių imperatyvų, *inter alia* asmenų lygiateisiškumo principo, kuris, kaip minėta, būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

6.2. Minėta, kad kaupiamoji pensijų įmoka yra valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, t. y. piniginės prievolės valstybei, dalis, kurios dydį sumažinus proporcingai didėja

valstybinei socialinio draudimo senatvės pensijai skirta įmokos dalis ir valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, t. y. piniginės prievolės valstybei, bendras dydis nepakinta.

6.3. Pažymėtina, kad tarp pensijų kaupimo sistemos dalyvių ir asmenų, gaunančių valstybines socialinio draudimo pensijas, yra esminis skirtumas, nes vieni jų moka valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokas ir ateityje gaus valstybines socialinio draudimo senatvės bei kaupiamąsias pensijas, o kitiems jau yra paskirtos ir mokamos valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos. Taigi šios skirtingos asmenų grupės gali būti skirtingai traktuojamos ir joms nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas yra objektyviai pateisinamas.

Pažymėtina ir tai, kad tarp pensijų kaupimo sistemos dalyvių ir asmenų, turinčių draudžiamųjų pajamų ir mokančių valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokas, bet nedalyvaujančių pensijų kaupimo sistemoje, taip pat yra esminis skirtumas, nes tik pensijų kaupimo sistemos dalyviai yra sudarę sutartis su pensijų kaupimo bendrovėmis dėl valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies kaupimo ir investavimo. Taigi, įstatymų leidėjui nusprendus sumažinti kaupiamųjų pensijų įmokų dydį, jis galėjo būti sumažintas tik tiems asmenims, kurie dalyvauja pensijų kaupimo sistemoje. Taigi ir šios skirtingos asmenų grupės gali būti skirtingai traktuojamos ir joms nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas yra objektyviai pateisinamas.

Taip pat pažymėtina, kad sumažinus kaupiamosios pensijų įmokos dydį proporcingai didėja pensijų kaupimo sistemos dalyvio valstybinei socialinio draudimo senatvės pensijai skirta įmokos dalis. Be to, sumažinus kaupiamosios pensijų įmokos dydį, t. y. valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos (piniginės prievolės valstybei) dalį, valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos (piniginės prievolės valstybei) bendras dydis visiems asmenims, turintiems draudžiamųjų pajamų ir mokantiems valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokas, – t. y. ir pensijų kaupimo sistemos dalyviams, ir asmenims, nedalyvaujantiems šioje sistemoje, – išliko vienodas. Taigi mokėtino valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos (piniginės prievolės valstybei) dydžio aspektu šie asmenys traktuojami vienodai.

6.4. Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2010 m. birželio 30 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, nepažeidžiamas iš Konstitucijos 29 straipsnio kylantis asmenų lygiateisiškumo principas.

7. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56, 69, 80 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2009 m. sausio 15 d. (Žin., 2009, Nr. 6-160), 2 straipsnis prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. vasario 17 d. (Žin., 2009, Nr. 25-971), 2 straipsnis prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija; Žin., 2009, Nr. 6-160) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2009 m. balandžio 28 d. redakcija; Žin., 2009, 54-2136) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija; Žin., 2010, Nr. 82-4308) tiek, kiek joje nustatytas sumažintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, kaupiamos dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje, dydis, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

6. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija; Žin., 2009, Nr. 6-160) neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

7. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2009 m. vasario 17 d. redakcija; Žin., 2009, Nr. 25-971) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

8. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio 4 dalis (2009 m. sausio 15 d. redakcija; Žin., 2009, Nr. 6-160) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

9. Nutraukti bylos dalį dėl:

– Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalies (2008 m. gruodžio 18 d., 2009 m. balandžio 28 d. redakcijos; Žin., 2008, Nr. 149-5998; Žin., 2009, Nr. 54-2133), 6 straipsnio 2 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija; Žin., 2008, Nr. 149-5998) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2010 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 11 dalies (Žin., 2009, Nr. 151-6783) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2011 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 13 dalies (Žin., 2010, Nr. 153-7782) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Bieliūnas

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Ramutė Ruškytė

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis

Dainius Žalimas